

STORTINGET

Innst. 426 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 87 S (2023–2024)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Forsvarsløftet – for Norges trygghet – Langtidsplan for forsvarssektoren 2025–2036

Til Stortinget

1. Sammendrag

Gjennom Prop. 87 S (2023–2024) Forsvarsløftet – for Norges trygghet – Langtidsplan for forsvarssektoren 2025–2036 ønsker regjeringen å understreke at det er nødvendig å prioritere mer ressurser til forsvar, sikkerhet og beredskap, og at denne langtidsplanen er et historisk forsvarsløft styrke som skal vår forsvarsevne og gjøre at Norge tar større ansvar for egen og alliertes sikkerhet.

Norges sikkerhetspolitiske omgivelser er ifølge regjeringen varig endret. Krig i Europa og i Midtøsten, og tilspisset global konkurranse om militær, politisk, økonomisk og teknologisk makt preger landet vårt. Regjeringen mener at Norge må regne med å leve med et farligere og mer uforutsigbart Russland i mange år. Forholdet til Russland vil i lang tid fremover være krevende, og på mange måter definerende for norsk sikkerhets- og forsvarspolitik.

Nordområdene er Norges viktigste strategiske interesseområde, og blir militært enda viktigere for Russland og for våre allierte. Ivaretagelse av norske interesser og bidrag til mest mulig stabilitet i våre nærområder vil kreve mer av Norge, politisk og militært. Overfor Russland har vår evne til å kombinere avskrekking, beroligelse, forutsigbarhet og langsiktighet vært viktige bi-

drag til regional stabilitet. Regjeringen påpeker at vi skal fortsette med det.

Klimaendringene bidrar til økt spenning og utvidede operasjonsområder i Arktis. De økonomiske mulighetene som følger av nedsmelting av havisen i Arktis gjør området interessant for stadig flere aktører, og særlig Kina viser økende interesse for nordområdene.

Regjeringen understreker at NATO er viktig for Norge. Forsvaret av Norge er basert på erkjennelsen av at sikkerhetsutfordringene overgår det Norge vil være i stand til å håndtere alene. 75 år i verdens sterkeste militære og politiske allianse har sikret fred og vært Norges sikkerhetsgaranti. Styrkingen av Forsvaret skal understøtte tett og integrert alliert samvirke og NATO som en troverdig og effektiv garantist for norsk og alliert sikkerhet.

Regjeringen vektlegger at et samlet Norden i NATO er historisk. Finsk og svensk NATO-medlemskap styrker vår sikkerhet. En ny militær geografi er under etablering i vår region. Norge og våre nærområder knyttes mer direkte til Østersjøregionen. Norges rolle som motaksland for allierte forsterkninger blir viktigere for å bidra til å forsvare NATO-landene Sverige og Finland.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen innebærer at aktørene i totalforsvaret må være mer aktive i det daglige for sammen å avverge og håndtere trusler i overgangene mellom fred, krise og krig. Totalforsvarets viktigste oppgave er å fungere i krig og det må derfor trene og øve i fred. Dette styrker også samfunnets totale motstandskraft og utholdenhet mot sammensatte trusler og annen sikkerhetstruende virksomhet.

Regjeringen mener at Norge må ta mer ansvar for egen og alliert sikkerhet, og at det må brukes mer av fellesskapets ressurser på forsvar, sikkerhet og beredskap, også i sivil sektor. Norges sikkerhet må forsvares hver

dag, på og utenfor norsk territorium. Kontinuerlig aktivitet forebygger marginalisering. Norsk innflytelse og handlingsrom er størst før en krise eller konflikt inntreffer.

Forsvaret skal forebygge og motvirke konflikt i kontinuerlig og tett samvirke med våre allierte. Regjeringen legger vekt på at vi skal styrke Forsvaret på en måte som gir oss innflytelse og økt nasjonalt handlingsrom til å påvirke våre omgivelser, for å ivareta stabilitet i våre nærområder.

Regjeringen peker på at Forsvaret har økt både operativ aktivitet, tilstedeværelse i prioriterte områder og etablert god situasjonsforståelse de siste årene. Et høyt operasjonstempo over tid har medført stor belastning på strukturen som helhet og har på enkelte områder medført slitasje på ansatte, og større behov for vedlikehold av materiell. Materiellet i Forsvaret skiftes ut. Overgangen mellom eksisterende og nytt materiell utfordrer til tider Forsvarets evne til å gjennomføre planlagt aktivitet.

Regjeringens første prioritet i denne langtidsplanen er å få det forsvaret Norge har til å virke. Det anbefales å anskaffe mer ammunisjon, reservedeler, drivstoff og materiell for å bedre beredskapen og øke utholdenheten. Forsvarssektoren skal vedlikeholde og utbedre viktig infrastruktur og bygningsmassen i Forsvaret, samt øke kapasiteten til å ta imot allierte styrker. Forsvaret må lykkes med å rekruttere og beholde folk med riktig kompetanse.

Regjeringen anbefaler å styrke Sjøforsvaret betydelig ved å anskaffe minimum fem nye fregatter med maritime helikoptre med anti-ubåt kapasitet. Det anbefales videre å anskaffe minimum fem ubåter, og det skal utvikles og anskaffes en standardisert fartøysklasse i to størrelser. Regjeringen foreslår at Hæren utvikles fra én til tre brigader og styrkes med langtrekkende presisjonsild, flere kampvogner, luftvern og helikoptre for landstyrkene. Spesialstyrkene tilføres nye helikoptre.

Regjeringen anbefaler at Heimevernets størrelse skal øke til totalt 45 000 soldater, og at Heimevernet skal utrustes bedre, og øve og trene mer. Videre anbefales det at Norges beskyttelse mot lufttrusler skal styrkes betydelig. Radarsystemene skal oppgraderes, og flere luftvern batterier skal bidra til at vi kan beskytte flere områder samtidig. Regjeringen vil anskaffe langtrekkende luftvern for økt beskyttelse mot ballistiske missiler – en kapasitet vi i dag ikke har i Norge. For å tilrettelegge for at alle øvrige satsinger skal gi effekt i Forsvaret styrkes sentrale felleskapasiteter innenfor etterretning, i verdensrommet, i det digitale rom, og innenfor ledelse, kommando og kontroll.

Regjeringen mener at det må satses på personellet i Forsvaret gjennom et stort personell- og kompetanseløft. Sektoren skal styrkes med flere tusen ansatte, vernepliktige og reservister. Det skal utdannes flere offise-

rer og befal, innsatsen for å beholde personell skal styrkes, flere vernepliktige skal gjennomføre førstegangstjeneste og bruken av reservister, som har sitt daglige virke utenfor Forsvaret, skal øke.

For at forsvarssektoren skal vokse, må det skaffes til veie mer materiell, IKT og infrastruktur til rett tid og med tilstrekkelig volum. Flere anskaffelser skal gjøres i samarbeid med allierte nasjoner, og det skal anskaffes mer hylleware og likt materiell som våre allierte. Klima- og miljøkrav skal også følges opp i forsvarssektorens anskaffelser.

Forsvaret skal tilby gode bo- og arbeidsforhold til sine vernepliktige og ansatte. Dette er viktig for å tilrettelegge seg og beholde folk, og for å tilrettelegge for ansatte som flytter eller pendler for å kunne utføre viktige oppgaver. Regjeringen vil etablere tilstrekkelig med boliger, kvarter og kaserner av god kvalitet.

Klimaendringer, teknologisk utvikling og et mer sammensatt trusselbilde endrer hva som skal til for å forsvare Norge og hvem som må samarbeide for å gjøre det. Regjeringen vil bidra til en mer fremtidsrettet forsvarssektor ved å styrke satsingen på forskning og utvikling, vektlegge innovasjon i større grad og styrke arbeidet med utslippsreduksjon og klimaomstilling.

For å finansiere planen legger regjeringen opp til en opptrapping med et samlet økonomisk omfang på 600 mrd. kroner over en periode på tolv år. Opptrappingen nås særlig gjennom tre markante økonomiske løft. Hvert av de tre løftene er på 15 mrd. kroner. Det første løftet skjer i 2024–2025 for å hente inn etterslep, få dagens forsvar til å virke og for å øke investeringene. Det neste løftet kommer i 2028 for å legge til rette for den maritime satsingen. Det siste løftet skjer i 2032 for å kunne realisere de siste delene av Forsvarets struktur og et høyere driftsnivå. I tillegg legges det opp til en jevnest mulig opptrapping mellom de tre løftene, som da vil utgjøre om lag 4 mrd. kroner i årene mellom løftene.

Regjeringen legger et tolvårsperspektiv til grunn for langtidsplanen. Det forplikter denne og kommende regjeringer og storting over tid, og vil gi forsvarssektoren forutsigbarhet til å gjennomføre det betydelige løftet.

En betydelig bruk av fellesskapets ressurser på forsvar stiller krav til at de brukes forsvarlig og i tråd med Stortingets vedtak. Regjeringen skal derfor gjøre omfattende endringer i styringen av forsvarssektoren, og styrker kontrollen for å sikre at opptrappingen resulterer i økt forsvarsevne.

Regjeringen peker på vi står i et sikkerhetspolitisk tidsskille. En utvikling som truer vår handlefrihet og den internasjonale rettsorden krever tydelige politiske svar og prioriteringer. Regjeringen mener derfor at denne langtidsplanen er den viktigste for utviklingen av vår forsvarsevne på mange tiår.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Nils-Ole Foshaug, Eva Kristin Hansen og Trine Lise Sundnes, fra Høyre, Hårek Elvenes, Ingjerd Schie Schou, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, Bengt Fasteraune og Ola Borten Moe, fra Fremskrittspartiet, Sylvi Listhaug og Christian Tybring-Gjedde, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Dag-Inge Ulstein, legger til grunn at Norge trenger et troverdig og avskrekkende militært forsvar i en tid preget av et sikkerhetspolitisk alvor vi ikke har opplevd på svært lang tid. Det er komiteens oppfatning at å sikre Norges frihet og selvstendighet, og innbyggernes trygghet, er en grunnleggende viktig og tidløs oppgave. Komiteen viser til at sikkerhetsutfordringene i vår tid er økende, og at det dermed vil bli mer krevende enn på lenge å løse denne oppgaven. Komiteen understreker like fullt at denne oppgaven til enhver tid skal løses både i fred, krise og krig.

Komiteen viser til at det gjennom behandlingen i Stortinget er oppnådd et bredt politisk forlik om langtidsplanen for forsvarssektoren for 2025–2036. Forlikspartiene Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti vil understreke viktigheten av denne enigheten og av partienes forpliktelse til å følge opp og finansiere planen.

2.1 Sikkerhetspolitiske utfordringer

Komiteen understreker at Norges sikkerhet i stor grad påvirkes av spenningsnivået i nordområdene. Vår geografiske plassering og våre store havområder utgjør tidløse premisser for de sikkerhetspolitiske utfordringene. Som en liten stat i en region der stormakter oppfatter å ha motstridende interesser, er det i vår interesse at konfliktnivået holdes så lavt som mulig. Når nordområdene nå får økt strategisk betydning, både som følge av større geopolitiske spenninger og av at havisen smelter, øker også behovet for å aktivt bidra til forutsigbarhet og stabilitet.

Komiteen peker på at respekt for internasjonal rett er avgjørende for å holde spenningsnivået nede, og dermed er det i Norges interesse at folkeretten forsvares og håndheves. Samtidig må vi øke vår evne til å forstå, påvirke og forme utviklingen i nordområdene. Ved å være kontinuerlig til stede og hevde suverenitet, bidrar vi til å redusere mulighetene for misforståelser, konflikt og stormaktsrivalisering i regionen. Styrkingen av den nasjonale forsvarsevnen må sees på denne bakgrunnen.

Komiteen mener at Norge i første rekke skal innrette forsvarsinnsatsen mot å forebygge og motvirke konflikt, da norsk innflytelse og handlingsrom er størst i den lavere delen av konfliktspekteret. Det er avgjørende å bidra til å forebygge og avskrekke bruk av maktmidler mot norske strategiske interesser. På den måten kan norske myndigheter hindre videre eskalering til nivåer der vår nasjonale handlefrihet og innflytelse reduseres markant.

Komiteen vil videre poengtere at ambisjonen om en vesentlig styrking av Forsvaret må sees i et historisk perspektiv. Etter andre verdenskrig ble Europa splittet i to, og gjensidig mistillit mellom USA og Sovjetunionen skapte sikkerhetspolitiske interessenmotsetninger og politisk konfrontasjon. Disse skarpe motsetningene var foranledningen til den kalde krigen. Helt frem til murens fall i 1989 var det en reell fare for ny storkrig i Europa. Den kalde krigen førte til en stor militær opprustning både i vest og øst, og atomtrusselen var overhengende. Også Norge foretok en omfattende militær opprustning.

Murens fall førte til at Europa gikk fra kald krig og militær opprustning til fredsoptisme. Det norske forsvarret ble gradvis bygget ned i likhet med andre europeiske lands forsvar. Den «dype freden» fikk imidlertid en brå slutt. Russlands fullskalainvasjon av Ukraina 24. februar 2022 endret premissene for samarbeidet i Europa. Allerede ved den ulovlige russiske annekasjonen av Krim ble den sikkerhetspolitiske situasjonen betydelig endret.

Komiteen mener dette bakteppet er vesentlig for å forstå hvorfor hele det politiske Norge i dag ønsker å styrke vårt nasjonale forsvar. Dagens forsvar svarer ikke til vår tids nye spenninger og sikkerhetsutfordringer.

Komiteen viser til at samtlige av de faglige grunnlagene for langtidsplanen understreker at den sikkerhetspolitiske situasjonen nå er svært alvorlig både regionalt og globalt, og at den kommer til å vedvare eller ytterligere forverres. Komiteen merker seg at ingen av grunnlagene peker på utviklingstrekk som kan tilsi stabilisering eller bedring av den alvorlige utviklingen i overskuelig fremtid.

Komiteen viser til at Forsvarskommisjonen i NOU 2023: 14 påpeker følgende sikkerhetspolitiske utviklingstrekk:

«Russlands fullskala invasjon av Ukraina 24. februar 2022 innledet en ny epoke i internasjonal politikk. Invasjonen var den endelige avslutningen på epoken etter den kalde krigens slutt fra 1991. På tross av regionale kriger, internasjonal terrorisme og en rekke andre globale kriser, var perioden 1991–2022 preget av relativ fremtids- og fredsoptimisme, økonomisk globalisering og vekst. I flere tiår har USA og andre vestlige land og institusjoner vært dominerende aktører og satt dagsorden i internasjonal politikk. Nå er den globale situasjonen i endring.»

Og videre at:

«Russlands militære angrep er den største sikkerhetspolitiske enkeltendringen for Norges sikkerhet siden 1992, da forrige forsvarskommisjon langt på vei konstaterte bortfallet av en konvensjonell trussel i Europa. NATOs strategiske konsept fra 2022 beskriver Russland som den viktigste og mest direkte trusselen mot alliert sikkerhet. Russlands angrepskriger har gjort det tydelig at landet kan utgjøre en alvorlig trussel mot norsk og transatlantisk sikkerhet.»

Komiteen viser til at Totalberedskapskommissjonen i NOU 2023: 17 påpeker en tilsvarende alvorlig sikkerhetspolitisk utvikling:

«Angrepet på Ukraina er en trussel mot europeisk sikkerhet, mot den internasjonale rettsorden og mot demokratiske verdier og dermed også en trussel mot Norges sikkerhet og handlfrihet.»

Komiteen viser til at forsvarssjefen i sitt fagmilitære råd 2023 vektlegger følgende globale utviklingstrekk:

«Rivalisering mellom demokratier og autoritære regimer preges i økende grad av maktbruk, ideologiske konfliktlinjer og blokkdannelser. Krigen i Ukraina er en del av dette bildet, og følgene av krigen vil bestå lenge etter at kamphandlingene er avsluttet. Kinas støtte til Russland er problematisk. De to landenes felles forsøk på å endre den regelbaserte internasjonale verdensorden utfordrer våre verdier og interesser. Russland har demonstrert sin manglende respekt for de internasjonale normer og de rettsprinsipper Norge som småstat er avhengig av. Samtidig gjør USAs nødvendige orientering mot Asia at USA i økende grad forventer at europeiske stater ivaretar mer av sin egen sikkerhet. Ved siden av en styrket norsk forsvarsevne blir alliansetilørighet og forpliktende samarbeid med allierte og partnere helt avgjørende for norsk sikkerhetspolitikk.»

Komiteen merker seg at også Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) i sitt sikkerhetsfaglige råd viser til en lignende sikkerhetspolitisk utvikling:

«Demokratier er under press. De er utsatt for dynamiske og sammensatte trusler som ligger under terskelen for væpnet konflikt, men som likevel utfordrer oss. Statssikkerheten må ta høyde for mer enn konvensjonelle styrker de neste årene. Styrkeforholdet vil defineres vel så mye av forsprang innen teknologi, strategiske oppkjøp, eierskap, forsyningslinjer, forskning og utvikling. De som leder an i teknologikappløpet, får naturlig fortrinn i spørsmål knyttet til nasjonal sikkerhet. I sikkerhetsfaglig råd er vårt utgangspunkt at fremmede stater og trusselaktørers bruk av teknologi kan komme til å utvikle seg raskere enn åpne demokratiers evne til å beskytte seg. Autoritære regimer vil kunne utnytte informasjonsteknologi på måter som rammer demokratier med åpne informasjonsmiljøer hardest.»

Det er komiteens oppfatning at et stadig mer aggressivt, fiendtlig og ekspansjonistisk Russland med klare totalitære trekk utgjør en betydelig potensiell trussel mot Norge og våre allierte. Det er ingen tegn til at utvik-

lingen i våre nærområder vil stabiliseres eller forbedres i overskuelig fremtid. Komiteen vil peke på at risikoen for russisk maktbruk mot Norge og våre allierte vedvarer, og dermed vil forbli den dimensjonerende trusselen for innretningen av Forsvaret. Komiteen viser til at den militære beredskapen offisielt har vært hevet siden 1. november 2022, da Fase 1-planverket ble aktivert.

Komiteen vil understreke at langtidsplanen for forsvarssektoren på kort, mellomlang og lang sikt må styrke Forsvaret tilstrekkelig til å kunne ivareta Norges sikkerhet og innbyggernes trygghet i en sikkerhetspolitisk svært omskiftelig tid. Komiteen viser til at den vedvarende høye spenningen regionalt og globalt kan øke faren for konflikt gjennom for eksempel bruk av militærmakt som et politisk pressmiddel mot Norge, spredning av regionale konflikter andre steder til Norges nærområder, eller enkeltepisoder eller misforståelser som kan komme ut av kontroll. Komiteen viser til at konflikt under terskelen for NATOs artikkel V også er et høyst relevant scenario, og at den videre styrkingen av Forsvaret må innrettes også mot å kunne håndtere denne typen trusler. Sett i lys av dette, understreker komiteen at det er avgjørende at styrkingen av Norges forsvarsevne de neste årene medfører et økt politisk handlingsrom for norske myndigheter i tråd med den alvorlige utviklingen.

Komiteen vektlegger at en forsterket egenevne styrker forutsetningene for mer nasjonal selvstendighet og gjør Norge bedre rustet til å trygge landets befolkning, demokrati, selvråderett, territoriale integritet og ressurser. Dagens praksis, hvor Stortinget konsulteres i forkant av sentrale og viktige beslutninger på utenriks- og forsvarsområdet, videreføres.

Komiteen merker seg at regjeringen i forslaget til langtidsplan reviderer Norges vedtatte forsvarskonsept innenfor de hovedlinjer som ble lagt til grunn i Prop. 14 S (2020–2021) jf. Innst. 87 S (2020–2021). Dette omtales i Prop. 87 S (2023–2024):

«Forsvarskonseptet og vår samlede forsvarsevne består grunnleggende av tre gjensidig avhengige hovedelementer: Forsvarets egenevne, forsvarsevnen gjennom alliert og regionalt samarbeid og kollektiv avskrekkings- og forsvarsevne i rammen av NATO, og den støtten som kan mønstres fra det sivile samfunn, også i rammen av totalforsvaret. Et bredt omfang av sivile totalforsvarsaktører og mekanismer understøtter både nasjonale og allierte militære styrker som opererer i Norge og norske nærområder. Alliansetilknypningen er avgjørende for forsvaret av Norge og norske sikkerhetsinteresser. Den allierte dimensjonen omfatter sikkerhetsgarantien, den kollektive tilnærmingen til avskrekking og forsvar i NATO, samt bilaterale, regionale og fler nasjonale rammer for samarbeid, samvirke og forsterkning.»

Komiteen viser til at den alvorlige sikkerhetspolitiske utviklingen globalt medfører økt risiko for at krig

og konflikt kan bryte ut eller foregå samtidig på helt ulike steder i verden, og at byrdefordeling dermed får økt betydning i NATO. I lys av dette mener komiteen at Norges militære egeevne må økes. Komiteen viser til at byrdefordeling for Norges og våre alliertes del omhandler å kunne ivareta konkrete militære behov i tråd med det aktuelle trusselbildet. Komiteen understreker at Norges forsvar dermed må styrkes både i tråd med våre nasjonale behov, og for å kunne forsterke allierte land eksempelvis i Norges nærområder.

Komiteen viser til Finlands og Sveriges nylige inntrøden i NATO, og at de dermed ble alliansens 31. og 32. medlemsland. Komiteen viser til Innst. 464 S (2021–2022) til Prop. 119 S (2021–2022) Samtykke til godkjenning av utkast til protokoller om Finlands og Sveriges tiltrødelse til traktaten for det nordatlantiske område av 4. april 1949. Komiteen viser til at flertallet i utenriks- og forsvarskomiteen i Innst. 464 S (2021–2022) blant annet fastslår at:

«Flertallet understreker at svensk og finsk NATO-medlemskap betyr at Norge vil være i et folkerettslig bindende forsvarssamarbeid med Finland og Sverige. I dag har vi et nært forsvarssamarbeid med Finland og Sverige, og det ble ytterligere forsterket gjennom intensjonsavtalen mellom våre tre land fra 2020. Vi har et utstrakt øvings- og treningssamarbeid. Men så lenge vi ikke tilhører samme allianse med den samme sikkerhetsgarantien, har vi ikke kunnet legge dette samarbeidet til grunn for våre forsvarsplaner for krise og krig. Flertallet vil peke på at dette nå vil endre seg fundamentalt. Når Finland og Sverige blir medlemmer i NATO, må Norge i vår fremtidige planlegging og forsvarstenkning legge til grunn at vi vil samarbeide og operere militært med Finland og Sverige også i krise og krig, fordi vi er omfattet av samme forsvarsplanverk, ansvarsområde og sikkerhetsgaranti.»

Det er komiteens oppfatning at et samlet Norden i betydelig sterkere grad evner å avskrekke Russland fra å utøve militært press i våre nærområder enn hva Norge kan alene. Komiteen understreker at dette tjener norsk sikkerhet i den omskiftelige tiden vi nå befinner oss i.

Komiteen merker seg den sikkerhets- og forsvarspolitiske partnerskapsavtalen inngått av regjeringen med EU 28. mai 2024. I avtalen samler Norge trådene i vårt samarbeid med EU, skaper rammer for samarbeidet som vi allerede har, og peker på nye samarbeidsområder. Dette gjelder områder som krisehåndtering, romsamarbeid, kritisk infrastruktur, hybride trusler og forsvarsindustri.

2.1.1 KJERNEFYSISK NEDRUSTNING

Komiteen viser til Stortingets Vedtak nr. 623 av 26. april 2016 i behandlingen av Meld. St. 37 (2014–2015), jf. Innst. 199 S (2015–2016):

«Stortinget ber regjeringen arbeide aktivt for en verden fri for atomvåpen og bidra til gjennomføring av Ikkespredningsavtalens (NPT) forpliktelser, innta en aktiv rolle som pådriver for ikke-spredning og for nedrustning med sikte på en balansert, gjensidig, irreversibel og verifiserbar avskaffelse av atomvåpen, og på dette grunnlaget arbeide langsiktig for et rettslig bindende rammeverk for å sikre dette målet.»

Komiteen understreker at langtidsplanen skal styrke Forsvarets evne til å sikre norsk suverenitet med konvensjonelle midler, i tråd med Norges langvarige interesse av lavspenning i nord og kjernefysisk de-eskalering, samt Stortingets vedtak om å arbeide aktivt for en verden fri for atomvåpen. Norges syn på oppbevaring av kjernefysiske våpen på norsk territorium i fredstid ligger fast.

2.2 Innretningen av Norges forsvarsevne

Komiteen understreker at forsvaret av Norge skal bidra til både avskrekking og beroligelse, og innrettes slik at nasjonal og alliert innsats gir samtidig og gjensidig forsterkende effekt for norsk sikkerhet, i hele konfliktspekteret, støttet av totalforsvaret. Komiteen merker seg at forsvaret av Norge ivaretas gjennom kontinuerlig nasjonal innsats på og utenfor norsk territorium i fred, krise og krig, og tilrettelegging for alliert innsats i Norge og i våre nærområder.

Komiteen merker seg at Forsvaret er pålagt syv oppgaver opplistet under, der de fem første er dimensjonerende for Forsvarets innretning. Tidligere hadde Forsvaret ni oppgaver.

- Oppgave 1: Forebygge og avskrekke press, trusler og anslag mot norsk og alliert sikkerhet med basis i NATOs kollektive forsvar
- Oppgave 2: Overvåke norske interesseområder og rettidig varsle relevante myndigheter om forhold av betydning for nasjonal og alliert sikkerhet
- Oppgave 3: Forsvare Norge og allierte mot trusler, anslag og angrep
- Oppgave 4: Hevde norsk suverenitet og suverene rettigheter
- Oppgave 5: Ivareta myndighetsutøvelse på avgrensede områder
- Oppgave 6: Bidra militært til internasjonal innsats
- Oppgave 7: Bidra med militær støtte til sentrale samfunnsoppgaver.

Komiteen merker seg at regjeringen legger til grunn at planen skal ha en varighet på 12 år fra 2025–2036, i motsetning til en ordinær fireårsperiode, og komiteen støtter dette.

Komiteen viser til at behandlingen av denne planen innebærer et betydelig løft for Forsvaret, og setter en klar kurs for de neste tolv årene. Komiteen legger

til grunn at regjeringen kan foreslå å forsere deler av planen dersom dette skulle være mulig og hensiktsmessig. På samme måte vil det være mulig å endre prioriteringer, rekkefølge på tiltak og investeringstempo dersom forutsetningene tilsier dette, slik at fremdriften tilpasses realitetene.

Komiteen viser i denne sammenheng til at planen i alle tilfeller vil behandles hver stortingsperiode. Planen vil dermed både rulleres og justeres underveis, i tillegg til de fortløpende vurderingene som den til enhver tid sittende regjering gjør.

Komiteen viser til at det har vært dialog mellom regjeringen og alle partiene på Stortinget i form av møter gjennom vinteren, før langtidsplanen ble fremlagt i april. Dette har vært et ønske fra alle partiene på Stortinget. Møtene har gitt nyttig bakgrunnsinformasjon om de viktigste utfordringene som må løses, og presentasjon av noen relevante enkeltkapasiteter i det videre arbeidet med å styrke Forsvaret. Prosessen har vært konstruktiv og opplysende, og gitt et godt grunnlag for forhandlingene mellom opposisjonen og regjeringspartiene.

Komiteen viser til at dialogen mellom Stortinget og regjeringen parallelt med regjeringens utarbeidelse av langtidsplanen ikke har vært forhandlinger. Partiene har gitt sine synspunkter både på den sikkerhetspolitiske situasjonen og trusselbildet, og på status og utfordringer i og videreutvikling av forsvarssektoren. Komiteen understreker at det er bred enighet i Stortinget om behovet for en vesentlig styrking av forsvarsevnen for å møte det forverrede trusselbildet.

Komiteen understreker at Prop. 87 S (2023–2024) bygger på et vesentlig mer omfattende grunnlag enn tidligere langtidsplaner for forsvarssektoren. Det er naturlig, gitt alvoret i den sikkerhetspolitiske situasjonen og behovet for å fortsette styrkingen av forsvarssektoren. Komiteen viser til at den første forsvarskommisjonen på mer enn 30 år leverte sin rapport i fjor, og at Totalberedskapskommisjonen kort tid senere leverte sin rapport. Komiteen viser videre til at forsvarssjefen i fjor leverte sitt fagmilitære råd, at Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) presenterte sitt sikkerhetsfaglige råd, og at Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) har levert Forsvarsanalysen. Komiteen understreker at disse grunnlagsdokumentene utgjør viktige og faglig relevante grunnlag for utarbeidelsen av den nye langtidsplanen. Komiteen vil anerkjenne det grundige arbeidet som har vært gjort i de ulike kommisjonene og arbeidsgruppene.

2.3 Hovedprioriteringer i forsvarsløftet

Komiteen merker seg at regjeringen foreslår å øke den totale forsvarsrammen i perioden med 600 mrd. kroner, fra 1 024 mrd. kroner til 1 624 mrd. kroner. Komiteen viser til at regjeringen først vil prioritere å

utbedre svakheter i dagens struktur, og gjennom dette tilrettelegge for videre vekst. Komiteen viser til at forsvarssjefen har uttalt at dagens forsvar er godt rigget for videre vekst, og at forsvarsministeren har vist til at regjeringens foreslåtte langtidsplan bygger på de to forutgående langtidsplanene.

Komiteen merker seg at regjeringen i perioden 2025–2036 særlig vil prioritere satsing innenfor fire hovedområder: Økt evne til situasjonsforståelse, fornyelse av Sjøforsvaret, styrking av luftvernet og økt kapasitet i Hæren og Heimevernet. Komiteen merker seg at regjeringen tar sikte på at satsingene skal gjennomføres parallelt. Komiteen merker seg at regjeringen i hovedsak foreslår følgende videreutvikling av Forsvarets struktur og materiell i perioden:

- Anskaffe fem nye fregatter med opsjon på ytterligere en fregatt, og inntil 28 store og små standardiserte fartøy til Sjøforsvaret.
- Øke den igangsatte anskaffelsen av nye ubåter fra fire til fem, med opsjon på ytterligere en.
- Øke antallet NASAMS-batterier i Luftforsvaret og Hæren fra fire til totalt åtte.
- Anskaffe langtrekkende luftvern til beskyttelse av ett geografisk område mot ballistiske missiler med kort rekkevidde.
- Videreutvikle Hæren til tre brigader, tre regimenter, en luftvern bataljon og en rakettartilleribataljon.
- Anskaffe langtrekkende droner med sensorer og systemer for vedvarende overvåking i maritime interesseområder i nord, og anskaffe en P-8-simulator til de maritime patruljeflyene på Evenes.
- Anskaffe ytterligere ett transportfly.
- Anskaffe nye maritime helikoptre, samt nye helikoptre til Hæren og spesialstyrkene.
- Bygge gradvis opp Heimevernet til 45 000 soldater, og øke antallet heimevernsdistrikt til tolv, og utvide antallet innsatsstyrker til totalt seksten.

Komiteen merker seg at langtidsplanen legger opp til en kraftig økning i personell i forsvarssektoren. Det er avgjørende å sikre at personell kommer på plass til riktig tid for å lykkes med forsvarsløftet, og dette må ha høy prioritet fra tidlig i planperioden. Komiteen legger til grunn at det i gjennomføringen av langtidsplanen sikres en bedre balanse mellom personell, materiell, drift og eiendom, bygg og anlegg, slik at de ulike innsatsfaktorene er på plass i rett tid for å gjennomføre forsvarsløftet. En merkbar personelløkning og bedre kostnadskontroll er forutsetninger for å kunne gjennomføre større materiellinvesteringer.

2.4 Strukturutvikling

2.4.1 HÆREN

Komiteen viser til at regjeringen i proposisjonen foreslår en økning i Hærens volum, kampkraft, utholdenhet og beskyttelsesevne med nødvendige kapasiteter. Dette gir Hæren forutsetninger for å ivareta sine oppdrag i en stadig mer tilspisset og uoversiktlig situasjon. Komiteen peker særlig på at regjeringen legger opp til å opprette Finnmarksbrigaden og Brigade Sør i tillegg til den allerede eksisterende Brigade Nord.

Komiteen merker seg at Brigade Nord skal fullføres som tung infanteribrigade med fire mekaniserte bataljoner og støtteavdelinger innen 2032. I proposisjonen legger regjeringen til grunn en slutføring av pågående anskaffelser av nye stridsvogner, ytterligere CV90 kampvogner, støtteavdelinger og mer midler til ammunisjon, trening og øving, samt betydelige investeringer i eiendom, bygg og anlegg. Komiteen merker seg at en mekanisert Brigade Nord med dette vil innfri et av NATOs prioriterte kapabilitetsmål til Norge.

Videreutviklingen av Finnmark landforsvar til en brigade, Finnmarksbrigaden, medfører at denne tilføres blant annet en lett infanteribataljon, artilleri, luftvernkapasitet og nødvendig understøttelse. Komiteen legger til grunn at innfasing av ytterligere CV90 kampvogner vil øke kampkraften også i Finnmarksbrigaden.

Komiteen peker videre på regjeringens forslag i proposisjonen om å opprette Brigade Sør. På sikt vil brigaden bestå av om lag 6 000 reservister som vil bidra med sikring av sentrale nasjonale funksjoner i hovedstadsområdet, av allierte mottaksområder og brukes som mobil reaksjonsstyrke for å styrke de territorielle landstyrkenes evne til å gjennomføre operasjoner. Brigade Sør vurderes å være særlig relevant for nordisk samarbeid.

I proposisjonen legges det opp til å etablere en raketartilleribataljon i Hæren, samt oppbygging av Hærens luftvern, innføring av artilleriskyts og anskaffelse av langtrekkende presisjonsvåpen. Komiteen vil understreke at dette øker Hærens operative evne betydelig, og styrker Forsvarets evne til å bekjempe mål på lange avstander.

For å kunne gi helikopterstøtte til Hæren foreslår regjeringen å anskaffe nye transporthelikoptre.

Komiteen vil understreke at disse tiltakene samlet sett styrker Hæren betydelig i både kampkraft og operative evne, samt bidrar til kollektivt forsvar av øvrige allierte.

Komiteen merker seg satsingen regjeringen legger opp til i nord med oppbyggingen av Finnmarksbrigaden. Komiteen viser også til at det blir viktig å legge til rette for best mulig rekrutteringsgrunnlag og lokal forankring, og ber regjeringen vurdere å legge enkelte

elementer av Finnmarksbrigaden til andre lokasjoner enn garnisonen i Porsanger.

2.4.2 HEIMEVERNET

Komiteen viser til at Heimevernet (HV) er Forsvarets landsdekkende territorielle, landmilitære styrke til støtte for fellesoperativ og alliert innsats til forsvar av Norge. Gjennom lokal kunnskap og tilstedeværelse i hele landet er Heimevernet viktig for å hevde norsk suverenitet og forsvare norsk territorium. Gjennom koordinering og samvirke med lokale og regionale myndigheter bidrar Heimevernet til å sikre viktige samfunnsfunksjoner under en krise.

Komiteen viser til at Heimevernet i dag består av 40 500 heimevernssoldater fordelt på elleve heimevernsdistrikt. I langtidsplanen vil Heimevernets totale struktur økes vesentlig. Økningen skal påbegynnes raskt, med en gradvis oppbygging mot totalt 45 000 soldater fordelt på tolv heimevernsdistrikt. Innledningsvis prioriteres anskaffelse av personlig utrustning, våpen, avdelingsmateriell, flere kjøretøy og småbåter, samt at en forvaltet logistikk- og forsyningsløsning reetableres. Etableringen av innsatsstyrke Tromsø i HV-16 fortsetter, det etableres én ny innsatsstyrke særlig dedikert til operasjoner i Finnmark, med utgangspunkt i HV-02 for rask tilgang på personell, og det etableres to nye innsatsstyrker i henholdsvis HV-09 og HV-12.

Komiteen understreker viktigheten av at Heimevernets evne til å beskytte objekter langs kysten prioriteres, og viser til at nye innsatsstyrker etableres blant annet for å styrke dette arbeidet.

Komiteen merker seg at bærbart kortholdsluftvern og panserbekjempelseskapasitet tilføres Heimevernet. Komiteen mener deler av Heimevernet bør ha disse to kapasitetene, slik at en fiende vil være fullt klar over at egne helikoptre og pansrete kjøretøy være utsatt for en trussel det må tas hensyn til.

Komiteen viser til at forsvarsloven § 14 gir hjemmel til å utvide verneplikten ved behov for å øke mobiliseringsevnen og den totale reserven. Det bør derfor sees på muligheten for utnyttelsen av vernepliktsmassen, som allerede har fått sin grunnutdanning.

Komiteen viser til at frivillig innsats vil utgjøre et svært viktig bidrag til Norges forsvarsevne i krise og krig. I slike situasjoner vil det kontinuerlig være behov for svært mye personell, potensielt også utover Forsvarets krigsstruktur. Slik frivillig innsats vil kunne omfatte personell som melder seg til krigstjeneste, og ulike former for tjeneste som i større grad vil falle inn under sivil sektor eller frivilligheten. Komiteen viser til at frivillig innsats er redegjort nærmere for av Forsvarskommisjonen i NOU 2023: 14 og Totalberedskapskommisjonen i NOU 2023: 17.

Komiteen mener at frivillige organisasjoner og sivilsamfunnet for øvrig kan bidra til å øke samfunnets motstandskraft, inkludert i møte med hybride trusler. På bakgrunn av den alvorlige sikkerhetspolitiske situasjonen må norske myndigheter være forberedt på å vesentlig bedre evnen til å tilrettelegge for, motta, støtte og organisere frivillig innsats i krise og krig i både sivil og militær sektor.

Komiteen merker seg at Forsvarsdepartementet i svar på skriftlig spørsmål viser til at det per desember 2022 fantes om lag 140 000 personer i Forsvarets udisponerte reserve som har avtjent førstegangstjeneste, og som kan disponeres ved behov.

Komiteen viser til at Forsvarets krigsorganisasjon planlegges økt med nærmere 14 000 flere reservister frem mot 2036. Komiteen støtter dette, men understreker at det i tillegg må kunne organiseres frivillig innsats i krise og krig i tråd med Forsvarets løpende behov, og at Forsvarets udisponerte reserve må utnyttes på en hensiktsmessig måte, med tanke på å øke Forsvarets utholdenhet.

Regjeringen slår fast i proposisjonen at Heimevernet gis en rolle i koordinering av frivillig innsats i krise og krig. Komiteen støtter dette.

Komiteen viser til at det er innført adgang til å inngå kontrakt om frivillig tjeneste i Forsvaret, herunder Heimevernet, slik at soldater frivillig kan forlenge tjenesteplikten dersom de er over vernepliktig alder eller har gjennomført lovpålagt antall tjenestepliktige dager. Komiteen mener denne ordningen bør styrkes og videreutvikles de neste årene.

Komiteen viser til at Heimevernet gis økt ansvar for sikring av kystnære objekter samt utstyres med materiell til dette formål. Styrkingen av Heimevernet vil bidra til å sikre tilstedeværelse i nære, norske farvann og styrke Forsvarets evne til å avverge et bredt spekter av trusler, herunder sabotasje og overvåking mot kritisk infrastruktur. Komiteen viser til at Heimevernets evne til å beskytte objekter i kystsonen gjennom opprettelse av nye innsatsstyrker til dedikert vern av viktige installasjoner og samfunnsfunksjoner bedres.

2.4.3 SJØFORSVARET (FLÅTEPLANEN AV 2024)

Komiteen viser til at forslaget til langtidsplan inneholder en rekke tiltak for å videreutvikle Sjøforsvaret frem mot 2036 og videre. Komiteen viser til at store deler av dagens fartøysstruktur må skiftes ut i løpet av 2030-tallet. Komiteen viser til at fornyelsen av Sjøforsvaret allerede er i gang, blant annet gjennom innføring av tre fartøyer av Jan Mayen-klassen i Kystvakten, anskaffelse av nye Seahawk helikoptre, nye autonome mine-mottiltakssystem til Marinen samt oppgradering og fornyelse av Kystjegerkommandoen. Komiteen vil også

fremheve at de nye ubåtene Norge besluttet å anskaffe i 2017, nå er under bygging.

Komiteen merker seg at det i dag er utfordrende å opprettholde nødvendig operativ tilgjengelighet på kampfartøyene i Sjøforsvaret. Vedlikeholdsbehovet har økt, og tilgangen på reservedeler er utfordrende. Et lavt antall fartøyer kombinert med begrenset operativ tilgjengelighet reduserer evnen til tilstedeværelse, situasjonsforståelse og samvirke. Sjøforsvaret har utfordringer med å rekruttere og beholde nok kvalifisert personell.

Komiteen viser til at regjeringen vil gjennomføre en ny flåteplan for en langsiktig og helhetlig utvikling av fremtidens sjøforsvar. I overgangen mellom eksisterende og nye systemer skal Sjøforsvaret i størst mulig grad kunne fortsette å løse sine oppdrag og unngå reduksjon i operativ evne. Det skal derfor gjennomføres nødvendig levetidforlengelse for deler av strukturen.

Komiteen viser til at regjeringen i forslaget til langtidsplan foreslår å legge den største delen av planens økonomiske ressurser på fornyelse av Sjøforsvarets fartøysstruktur, både i Marinen og Kystvakten. På bakgrunn av Norges geografiske beliggenhet, svært lange kystlinje, enorme havområder og maritime ressurser, mener komiteen at dette er riktig prioritering.

Komiteen viser til at regjeringen i hovedsak foreslår følgende videreutvikling av Sjøforsvarets struktur og materiell i perioden:

- Det anskaffes fem nye havgående fregatter, med opsjon på anskaffelse av ytterligere én fregatt. Det er avgjørende for Forsvarets oppgaveløsning at fregattene har evne til å gjennomføre anti-ubåtoperasjoner. Fregattene skal utrustes med maritime helikoptre med anti-ubåtkapasitet.
- Antall nye ubåter økes fra fire til fem, med opsjon på en sjetten ubåt.
- Det anskaffes inntil 28 nye standardiserte fartøyer til Sjøforsvaret, fordelt på 10 større og 18 mindre fartøyer. Marinens standardiserte fartøyer skal kunne benyttes som plattform for situasjonsforståelse, minelegging, minerydding, maritim styrkebeskyttelse og en viss evne til antiubåtkrigføring med integrerte og modulære systemer. Kystvaktens standardiserte fartøyer skal særlig tilpasses Kystvaktens oppdrag, men skal også kunne ta om bord enkelte av Marinens modulære systemer ved behov. Disse vil erstatte samtlige av dagens overflatefartøyer i Sjøforsvaret, med unntak av fem fartøyer: Logistikkfartøyet KNM Maud samt kystvaktfartøyene av Svalbard-klassen og Jan Mayen-klassen.
- Fire Skjold-klasse korvetter oppgraderes i løpet av 2025 for å opprettholde nasjonal maritim overflatekapasitet frem til de erstattes av standardisert fartøysklasse. Kystjegerkommandoen videreutvikles for å styrke evnen til å gjennomføre bordingsopera-

sjoner og innhente måldata til langtrekkende våpensystemer. Marinens logistikkfartøy, KNM Maud, videreføres.

- Seks MH-60R Seahawk helikoptre til støtte for Kystvakten mottas fra 2026 og blir innfasert i perioden 2027–2030 med base på Bardufoss.
- De fire helikopterbærende fartøyene i Ytre kystvakt videreføres.

Komiteen ber regjeringen utrede alternativer for å sikre allierte og egne fartøy adgang til havn og fasiliteter i Tromsøregionen. Komiteen ber regjeringen på egnet måte komme tilbake til dette.

2.4.3.1 Fregatter

Komiteen viser til at trygging av norske nærområder vil være en viktig oppgave for fregattene, i lys av trusselbildet mot kritisk energiinfrastruktur i norsk økonomisk sone.

Komiteen viser til at regjeringen i proposisjonen foreslår å anskaffe fem nye havgående fregatter, med opsjon på ytterligere én fregatt, og at fregattene skal utrustes med maritime helikoptre med anti-ubåtkapasitet. Komiteen merker seg at det omtales som avgjørende for Forsvarets oppgaveløsning at fregattene har evne til å gjennomføre anti-ubåtoperasjoner. Komiteen merke seg at proposisjonen omtaler at fregattene skal anskaffes, driftes og vedlikeholdes i et strategisk partnerskap med en nær alliert, og dette er et grunnleggende premiss for beslutningen om anskaffelse. Komiteen slutter seg til denne vurderingen og understreker samtidig at det er viktig med en raskest mulig beslutning slik at oppgraderinger av eksisterende fartøy kan holdes på et nødvendig, nøkternt nivå.

Komiteen viser til at både det fagmilitære rådet og Forsvarskommisjonen foreslår å anskaffe nye fregatter. Komiteen vektlegger betydningen en slik kapasitet vil ha for evnen til å ivareta kontinuerlig situasjonsforståelse og tilstedeværelse i norske interesseområder, og evnen til å forsvare norsk eller alliert territorium. Komiteen slutter seg til regjeringens vurdering av at nasjonen som leverer fregatten, skal ha sammenfallende strategiske interesser med Norge.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme snarlig tilbake til Stortinget med en sak om valg av strategisk partner for anskaffelse av fem nye havgående fregatter, med opsjon på ytterligere én fregatt. Fregattene skal utrustes med maritime helikoptre med anti-ubåtkapasitet.»

2.4.3.2 Standardiserte fartøy

Komiteen viser til at regjeringen i proposisjonen foreslår å anskaffe inntil 28 nye standardiserte fartøy til

Sjøforsvaret, fordelt på inntil ti havgående og 18 kystnære fartøy. Komiteen merker seg at disse to typene standardiserte fartøy er ment å erstatte syv ulike fartøyklasser som i dag inngår i både Marinens og Kystvaktens fartøysstruktur. Komiteen viser til at de syv fartøyklassene består av Barentshav-klassen, Nornen-klassen, Skjold-klassen, Reine-klassen, KV Harstad, Alta/Oksøy-klassen samt KV Bison og KV Jarl. Totalt omfattes 23 fartøy av ulike type, med flere ulike konfigurasjoner, fremdrifts- og navigasjonssystemer, oppgaver og roller.

Komiteen viser til at både det fagmilitære rådet og Forsvarskommisjonen foreslår å anskaffe standardiserte fartøy til Sjøforsvaret. Komiteen viser til proposisjonens omtale av standardiserte fartøy, der det vektlegges at den fremtidige overflatestrukturen i Sjøforsvaret hovedsakelig vil bestå av havgående fregatter og standardiserte fartøy. Det fremheves at standardiserte fartøy vil gi reduserte investeringskostnader og at sivile standarder på fartøyene, utviklet i samarbeid med industrien, også vil effektivisere drift og vedlikehold av fartøyene. Komiteen understreker at et konsept med standardiserte fartøy er viktig for å redusere variantbredden, og for å kunne bruke personell mer fleksibelt enn i dag når fartøyenes systemer blir like.

De to typene av standardiserte fartøy vil kunne ha oppgaver som varierer over tid, avhengig av behov. Fleksibiliteten standardiseringen gir, skal gjøre det mulig å utruste og bestykke fartøyene for ulike oppdrag. Komiteen viser til at proposisjonen beskriver at:

«Marinens standardiserte fartøy skal kunne benyttes som plattform for situasjonsforståelse, minelegging, minerydding, maritim styrkebeskyttelse og en viss evne til antiubåtkrigføring med integrerte og modulære systemer.»

Komiteen slutter seg til vurderingene som gjøres i proposisjonen. Komiteens vurdering er at den foreslåtte standardiseringen av mestparten av Sjøforsvarets fartøysstruktur, med unntak av fregatter, ubåter og enkelte andre fartøy, vil både kunne gi økt operativ tilgjengelighet på fartøy, økt operativ fleksibilitet og en rekke stordriftsfordeler når det gjelder personell og kompetanse, vedlikehold og tilgang på reservedeler.

Komiteen anser at anskaffelsen av nye standardiserte fartøy er en stor mulighet til å styrke og videreutvikle nasjonal kompetanse og beredskap i det maritime domenet. Komiteen mener det er avgjørende at fartøyene av hensynet til nasjonal sikkerhet utvikles og bygges av norsk kontrollerte virksomheter, slik at det etableres kapasitet og kompetanse for å kunne understøtte og reparere militære fartøyer langs hele kysten.

Komiteen legger til grunn at bygging av fartøyene baseres på nasjonal konkurranse som ved anskaffelsen av nye Kystvaktfartøy. Det er et mål om mest mulig aktivitet innenlands, både ved utvikling, bygging og vedli-

kehold av fartøyene. Komiteen viser til at en rekke av de fartøyene de to klassene standardiserte fartøy skal erstatte, innen få år vil nå sin tekniske levealder, og understreker på bakgrunn av dette at det er svært viktig å komme raskt i gang.

2.4.3.3 Ubåt

Komiteen mener det er en riktig beslutning å utløse opsjonen på den femte ubåten, fordi en økning av antall ubåter er et av tiltakene i planen som vil gi størst økning i forsvarsevne sett i forhold til kostnad.

Den alvorlige sikkerhetspolitiske utviklingen i Norges nærområder har som konsekvens at vi må kunne beskytte oss selv og allierte med strategiske kapasiteter. Russlands tap av konvensjonelle styrker i krigen i Ukraina øker også betydningen av russiske strategiske avskrekkingstyrker. I Etterretningstjenestens åpne trusselvurdering Fokus 2024 beskriver tjenesten at «Nordflåten forblir den største militære trusselen mot Norge.» Den sikkerhetspolitiske situasjonen gjør at betydningen av NATOs maritime flanker i nord øker. Det betyr at Norges evne til å hevde suverenitet i nord blir viktigere.

Komiteen viser til at den russiske Nordflåten er i ferd med å tilføres en rekke moderne overflatefartøy og ubåter, og at den dermed på sikt vil kunne utgjøre en enda større trussel mot Norge og NATO enn hva som er tilfellet i dag. Komiteen understreker at moderne og stillegående russiske ubåter kan true de transatlantiske forsyningslinjene i NATO.

Komiteen viser til at Norges rolle som mottaksområde for allierte forsterkninger har blitt vesentlig viktigere etter Finlands og Sveriges inntreden i NATO, fordi forsterkninger til våre nordiske og baltiske allierte i mange tilfeller vil ankomme via norske havner og flybaser.

Komiteen viser til politisk enighet mellom partiene om at det skal anskaffes seks ubåter. Opsjonen for den sjette ubåten med planlagt leveranse utløses. Den første av de nye ubåtene leveres i 2029. Ytterligere fire er planlagt levert frem mot 2036. Forutsatt dagens produksjonskapasitet betyr dette leveranse fra 2036 av den sjette ubåten. Hvis disse forutsetningene endres, vil den sjette ubåten kunne leveres tidligere, og finansieringen fremskyndes. Kapasiteten for infrastruktur og vedlikehold som utvikles for de nye ubåtene i planperioden, skal dimensjoneres for seks ubåter.

Komiteen mener at den mest effektive måten å øke Norges evne til maritim overvåking og sjønektelse på, utover regjeringens forslag til fartøysstruktur, er å utløse opsjonen også på den sjette ubåten.

Komiteen viser til at med seks ubåter vil Forsvaret til enhver tid kunne operere flere ubåter på patrulje samtidig i norsk farvann og i Norges nærområder. Komiteen viser til at dette i vesentlig grad vil styrke Norges evne til sjønektelse og avskrekking, slik at fiendtlige ubåter og fartøy tvinges til å operere vesentlig mer de-

fensivt langs norskekysten enn hva de måtte med et lavere antall norske ubåter. Komiteen viser videre til at seks ubåter i vesentlig grad også vil styrke Norges evne til overvåking og suverenitetshevdelse, og at dette vil bidra til å øke norske myndigheters situasjonsforståelse og politiske handlingsrom i en situasjon preget av vedvarende stor uforutsigbarhet. Komiteen vil i tillegg peke på viktigheten av at Norge også kan bidra til forsvaret av allierte i NATO med ubåtkapasitet.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utløse opsjonen på den sjette ubåten, slik at det anskaffes totalt seks nye ubåter.»

2.4.4 LUFTFORSVARET

Komiteen viser til at proposisjonen foreslår flere tiltak for å videreutvikle Luftforsvaret frem mot 2036 og videre. Komiteen vil påpeke at Luftforsvaret er i ferd med å slutføre innfasing av flere nye systemer. Innfasingen av F-35 kampfly og P-8 maritime patruljefly skal være fullført i henholdsvis 2025 og 2026, og Luftforsvaret vil motta nye maritime helikoptre til bruk i Kystvakten. Komiteen mener dette vil tilføre Forsvaret betydelig operativ effekt på tvers av forsvarsgrenene.

Komiteen merker seg at Luftforsvaret skal styrkes for å utnytte det fellesoperative potensialet i femtegenerasjons systemer, inkludert F-35 kampfly. Komiteen viser til at evnen til kontroll av luftrommet, kontinuerlig tilstedeværelse og situasjonsforståelse skal styrkes. Utviklingen i retning av mer moderne langtrekkende våpen og mer utbredt bruk av ubemannede systemer stiller økte krav til evnen til forsvar mot trusler fra luften. Komiteen merker seg at den sikkerhetspolitiske situasjonen og utviklingen innen missil- og våpenteknologi gjør en betydelig satsing på bakkebasert luftvern til en sentral del av forsvarsløftet. Samtidig legges det opp til at evnen til situasjonsforståelse og evnen til å påføre en motstander tap gjennom luftrommet styrkes.

Komiteen mener det er riktig at evnen til å understøtte luftoperasjoner i hele landet forsterkes frem mot 2036 gjennom utvikling av Ørland, Evenes og Rygge flystasjoner med høy oppsetningsgrad og korte klar-tider, og Bardufoss med lavere oppsetningsgrad. Utvidelsen av kapasitet for å understøtte luftoperasjoner prioriteres ved disse fire basene og gir evne til hurtig mottak av allierte luftstyrker. Komiteen merker seg at Forsvarets baser på Andøya og Værnes videreutvikles for å understøtte alliert trening og mottak, og Andøya videreutvikles også for å ivareta satsing på romvirksomhet og droner. Komiteen merker seg at med den pågående oppdateringen av Norges luftvarslingsradarer, vil evnen til kontinuerlig overvåking og situasjonsforståelse i norsk luftrom og tilstøtende områder økes, og me-

ner dette er viktig for norsk og alliert situasjonsforståelse.

Komiteen viser til at regjeringen i hovedsak foreslår følgende videreutvikling av Luftforsvarets struktur og materiell i perioden:

- F-35 og P-8 oppgraderes og videreutvikles.
- Det anskaffes en P-8 simulator som plasseres på Evenes flystasjon. Tilgang til simulator vil øke effekten av P-8 gjennom mulighet for å trene mer og på ulike typer oppdrag.
- Luftvarslingsradar-kjeden oppdateres i tråd med vedtatte planer.
- Det anskaffes ytterligere ett C-130 J transportfly, i tillegg til dagens fire fly.
- Seks nye helikoptre til støtte for Kystvakten innføres fra 2026. Til støtte for landoperasjoner anskaffes transporthelikoptre, samt nye helikoptre tilpasset spesialstyrkeoperasjoner.
- For å opprettholde helikopterstøtte til Hæren og spesialstyrkene og for å ivareta helikopterberedskap frem til nye helikoptre er i drift, oppgraderes et antall Bell 412.
- Som del av anskaffelsen av nye fregatter anskaffes nye helikoptre for maritim krigføring, med hovedvekt på anti-ubåtkrigføring.
- For å styrke Forsvarets evne til situasjonsforståelse og hendeshåndtering skal det anskaffes et lite antall langtrekkende droner med tilpassede sensorer og systemer for kontinuerlig overvåking, og de vil komplettere P-8-flyenes kapasitet. Overvåkingen vil legge vekt på maritime interesseområder i nord. Dronene skal ha base på Andøya.
- Det anskaffes ytterligere tre NASAMS luftvern batterier til Luftforsvaret, i tillegg til dagens tre batterier.
- Det anskaffes langtrekkende luftvern for å kunne beskytte mot kortholds ballistiske missiler i ett geografisk område.

2.4.4.1 Luftvern

Komiteen viser til at regjeringen foreslår å øke antall luftvern batterier i Forsvaret. Komiteen viser til at regjeringens forslag omfatter en økning av antall luftvern batterier i Luftforsvaret fra tre til seks, og antall luftvern batterier i Hæren fra ett til to. Komiteen merker seg videre at regjeringen foreslår å anskaffe langtrekkende luftvern med evne til å beskytte ett geografisk område mot ballistiske missiler. Komiteen merker seg at antall luftvern batterier i Forsvaret dermed foreslås økt fra dagens fire til totalt ni, hvorav åtte batterier mellomdistanse og ett batteri langtrekkende luftvern.

Komiteen viser til at den foreslåtte utbyggingen av luftvernet i Norge primært er innrettet mot å kunne beskytte Forsvarets avdelinger og kapasiteter, og kun i noen grad sivilbefolkningen, sivil infrastruktur og sentrale

myndigheter, herunder Stortinget, regjeringen og Kongehuset.

Komiteen merker seg at den foreslåtte økningen i antall luftvern batterier i Luftforsvaret for det meste vil måtte benyttes til å beskytte flystasjoner, avgjørende viktige kapasiteter som kampflyene, samt allierte motaksområder. Komiteen viser videre til at regjeringens foreslåtte økning fra ett til to luftvern batterier i Hæren, som organiseres i en felles luftvern bataljon, i sum innebærer at også Finnmarksbrigaden kan tilføres luftvern beskyttelse. Komiteen understreker at det er svært viktig at Finnmarksbrigaden tilføres luftvern, fordi brigadens geografiske nærhet til Russland vil gjøre den svært sårbar uten luftvern.

Komiteen viser til at Forsvaret må ha evne til å beskytte Norge mot angrep på både militære og sivile mål. Dette innebærer evnen til å beskytte viktig militær og sivil infrastruktur mot angrep fra kryssermissiler, kortrekende ballistiske missiler og ubemannede systemer. Videre viser komiteen til styrkingen i alle domener, og understreker at det er totaliteten og den samlede evnen til å avverge angrep som er avgjørende for Norges forsvarsevne. Komiteen vil her peke på hvordan kampfly, droner, fregatter og ubåter samlet bidrar til å beskytte både militær og sivile mål mot angrep fra luften. Russlands krigføring i Ukraina viser etter komiteens syn tydelig viktigheten av beskyttelse mot lufttrusler. Komiteen understreker at den sikkerhetspolitiske situasjonen og utviklingen innen missil- og våpenteknologi gjør en betydelig satsing på bakkebasert luftvern til en sentral del av forsvarsloftet.

Komiteen viser til politisk enighet mellom partiene og mener at det må anskaffes ytterligere ett langtrekkende luftvern også utover regjeringens forslag, med mål om å kunne gi bedre beskyttelse til sivilbefolkningen. Anskaffelsen av ytterligere ett langtrekkende luftvern vil kunne legge til rette for permanent beskyttelse av det sentrale østlandsområdet, inkludert hovedstaden,

Komiteen viser til at Norges størrelse og topografiske forhold gjør det svært krevende å sikre luftverndekning over hele landet, men at det er avgjørende at områder med blant annet høy befolkningstetthet, særlig kritisk infrastruktur, samt sentrale myndighetsorganer kan beskyttes i krise og krig.

Komiteen mener det er avgjørende at luftvernanskaffelsen skjer raskt. Komiteen ber regjeringen derfor komme tilbake til Stortinget med en anbefaling om den videre anskaffelsesprosessen. Anbefaling for langtrekkende luftvern vil danne grunnlaget for hvordan og når et slikt system kan anskaffes og når Forsvaret har bygget opp tilstrekkelig kompetanse til å sette systemet i operativ bruk.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen anskaffe langtrekkende luftvern med evne til å permanent beskytte ytterligere ett geografisk område mot ballistiske missiler for å kunne legge til rette for beskyttelse av det sentrale østlandsområdet, inkludert hovedstaden.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en anbefaling for den videre anskaffelsesprosessen for langtrekkende luftvern.»

2.4.4.2 Droner

Komiteen viser til at den pågående krigen i Ukraina i likhet med tidligere kriger og væpnede konflikter har akselerert den militærteknologiske utviklingen.

Komiteen merker seg særlig den utstrakte bruken av droner i krigen. Små, rimelige, enkle og ofte sivile droner produseres i industriell skala, og disse brukes til flere ulike oppgaver. Komiteen viser til at dette relativt sett gjøres til en svært lav kostnad. Bruken av store mengder masseproduserte droner i krigen kan i like stor grad sammenlignes med bruken av ammunisjon, som bruken av tradisjonelle militære plattformer.

Det militærteknologiske gjennombruddet for bruken av enkle sivilt utviklede droner får store operative og forsvarøkonomiske implikasjoner også for Norge. Komiteen viser til at slike droner eller dronesvermer nå har betydelig potensial til å skade eller ødelegge svært kostbare og avanserte militære plattformer som stridsvogner, fly eller fartøy.

Tross den raske utviklingen innen droneteknologi og militær bruk av droner, vil komiteen likevel understreke at dette, i likhet med tidligere militærteknologiske gjennombrudd, utgjør et øyeblikksbilde. Også i tidligere tilfeller har gjennombrudd som har revolusjonert partenes krigføring, ført til rask utvikling av effektive motmidler. Komiteen vil likevel understreke at den utstrakte bruken av droneteknologi i krigen i Ukraina også må få betydning for innretningen av det norske forsvaret de kommende årene. Det trengs mer kunnskap og ressurser for å kartlegge utviklingen og potensielle muligheter for Norge, og for å iverksette økt operativ testing og bruk, kartlegging og utvikling av mottiltak.

Komiteen viser her til arbeidet som gjøres i prosjektet «Morgendagens kampenhet» ved Hærens våpenskole, der det blant annet prøves ut ulike former for ny droneteknologi i et samarbeid mellom Hæren, Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) og forsvarsindustrien. Komiteen understreker at denne typen prosjekter er svært viktige for å teste ut ny teknologi og operasjoner i mindre skala. Komiteen merker seg at denne type prosjekter vil kunne bedre Hærens evne til innovasjon innen materiellutvikling, anskaffelser og militære operasjoner. Samtidig kan slike prosjekter bidra til å redusere risiko innen investeringer, ved at nytt materiell lø-

pende kan prøves ut i mindre skala før det eventuelt anskaffes til større deler av styrkestrukturen.

Komiteen mener det er viktig at regjeringen sørger for at «Morgendagens kampenhet» gis økte ressurser, slik at prosjektet løpende kan drive innovasjon innen utvikling og uttesting av nytt materiell og landoperasjoner. Komiteen mener videre at regjeringen må sørge for at relevante fagmiljøer også i Sjøforsvaret og Luftforsvaret gis økte ressurser til å drive løpende innovasjon innen utvikling og uttesting av nytt materiell og operasjoner innen droneteknologi eller annen ny teknologi av operativ relevans.

Komiteen viser til at anskaffelsen av langtrekkende droner blir en helt ny kapasitet i Forsvaret, og vil øke Forsvarets evne til kontinuerlig situasjonsforståelse og overvåking i våre nærområder. Komiteen merker seg en satsing på droner både sivilt og militært. Komiteen merker seg at en helhetlig dronestrategi vil være aktuelt for å sikre et videre sivil-militært samarbeid.

Komiteen viser til at regjeringen i proposisjonen fremhever følgende:

«På sikt må vi også ta høyde for at Russland vil videreutvikle sin militærteknologiske kompetanse, og i økende grad ta i bruk KI-teknologi, hypersoniske missiler, autonome systemer og droneteknologi.»

Komiteen viser til at en rekke ulike dronetyper er innført i Forsvaret, og støtter at flere nye typer planlegges innført i Forsvaret de neste årene. Dette gjør det viktig å utvikle strategier for anvendelse av droner og motiltak mot droner.

Forslaget til langtidsplan omtaler droner som større plattformer på lik linje med andre, mer tradisjonelle militære plattformer. Komiteen mener det er riktig å også anskaffe slike, eksempelvis langtrekkende maritime droner, men vil understreke at den teknologiske utviklingen gjør det nødvendig å tenke bredere og mer langsiktig. Blant annet må det opparbeides mer kunnskap om forholdet mellom en fiendes bruk av store dronesvermer og vår egen bruk av luftvernssystemer.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide og iverksette en overordnet dronestrategi for forsvarssektoren, med konkrete forslag til hvordan forsvarssektoren og de ulike forsvarsgrenene kan ta i bruk droneteknologi i takt med den teknologiske utviklingen på feltet. Strategien skal også omhandle hvordan både sivilsamfunnet og Forsvarets avdelinger bedre kan beskyttes mot den samme teknologien.»

Komiteen viser videre til at regjeringen i 2023 sendte på høring forskrifter om militær luftfartsmyndighet sine krav til militær luftfart. Komiteen viser til at dagens forskrift om militær luftfartsmyndighets krav bare i liten grad omtaler droner eller ubemannede luft-

fartøy. Komiteen viser til at dagens regelverk for sertifisering av ubemannede luftfartøy og droner er teknologisk utdatert på bakgrunn av utviklingen, og det fremstår unødvendig byråkratisk og skiller lite mellom sertifisering av ulike plattformer. Komiteen mener dette kan utgjøre et hinder for den militære bruken og den teknologiske utviklingen av droner.

Komiteen mener det er svært viktig å oppdatere og forenkle regelverket, og vil be regjeringen revidere bestemmelsene om ubemannede luftfartøyer og droner i forskrift om militær luftfartsmyndighet.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen revidere bestemmelsene om ubemannede luftfartøyer og droner i forskrift om militær luftfartsmyndighet.»

2.4.5 FELLESKAPASITETER

Komiteen merker seg at regjeringen vil videreutvikle og styrke Forsvarets felleskapasiteter i planperioden.

2.4.5.1 Etterretningstjenesten

Komiteen viser til at Etterretningstjenesten skal bidra med situasjonsforståelse og beslutningsstøtte til militære og sivile norske myndigheter, samt allierte. Komiteen viser til at Norges nasjonale etterretningskapasitet videre skal støtte operasjoner hjemme og ute på operasjonelt og taktisk nivå. Forsvaret må videre ha evne til å beskytte og overvåke egne kapasiteter, systemer og verdier mot fremmed etterretningsaktivitet. Komiteen understreker at Etterretningstjenesten i rollen som Norges utenlandsetterretning skal avdekke og varsle om mulige ytre digitale trusler fra fremmede stater, og utenlandske organisasjoner eller individer. Etterretningstjenesten er også ansvarlig for militære, digitale operasjoner med effekt rettet mot motstandere.

Komiteen viser til at det pågår modernisering og utvikling av Etterretningstjenestens kapasiteter, og at dette omfatter E-tjenestens evne til å håndtere et endret etterretningsbehov i takt med den sikkerhetspolitiske utviklingen. Den nye etterretningstjenesteloven har trådt i kraft, og denne legger til rette for en styrking av Norges selvstendige etterretningsevne.

Komiteen merker seg at regjeringen foreslår at E-tjenestens situasjonsforståelse i det digitale rom skal styrkes, for å øke evnen til beskyttelse av nasjonal digital infrastruktur. Komiteen viser til at evnen til cyberoperasjoner skal styrkes, og utvikles til et reelt og tilgjengelig handlingsalternativ i hele konfliktspekteret. Komiteen vil understreke at Etterretningstjenesten skal ha god og kontinuerlig evne til situasjonsforståelse, til forståelse av utviklingen i våre interesseområder, og til varsling. Som ledd i den videre utviklingen av Etterretningstjenestens fagkompetanse, videreutvikles etter-

retningsutdanningen i Forsvaret for å øke produksjonen av etterretningskompetanse. Evnen til utdanning og kompetanseheving for å understøtte et etterretningsdrevet forsvar styrkes.

2.4.5.2 Forsvarets spesialstyrker (FS)

Komiteen merker seg at Forsvarets spesialstyrker skal videreutvikles for operasjoner i et mer krevende og teknologisk avansert trusselmiljø, og at spesialstyrkenes evne til å møte høyteknologiske motstandere og videreutvikle egne kapasiteter og utstyr skal styrkes.

Komiteen merker seg at dette blant annet skal gjøres gjennom etableringen av en ny maritim innsatskvadron (SOTG) i Marinejegerkommandoen, med utgangspunkt i Ramsund orlogsstasjon, og at skvadronen utstyres med nye spesialstyrkebåter fra 2025 for økt evne til situasjonsforståelse og mobilitet. Komiteen merker seg at denne skvadronen ferdigstilles innen utgangen av 2026, og at en fjerde SOTG vil øke spesialstyrkenes tilgjengelighet og utholdenhet. Komiteen støtter at FS tilføres nye helikoptre til erstatning for dagens Bell 412-helikoptre.

2.4.5.3 IKT

Komiteen merker seg regjeringens ambisjon om å modernisere og effektivisere Forsvarets IKT-infrastruktur og digitale grunnmur for å styrke den operative evnen. Komiteen viser til at Forsvarets evne til å beskytte egen IKT de siste årene er videreutviklet gjennom blant annet en ressursmessig styrking av Cyberforsvaret og nytt varslingssystem for digital infrastruktur (VDI). Komiteen viser videre til at det har vært planlagt omfattende investeringer i Forsvarets IKT de senere årene. Gjennomføringen av disse investeringene er forsinket, og det påvirker Forsvarets operative evne negativt.

Komiteen merker seg at den hurtige teknologiske utviklingen forsterker behovet for hyppigere modernisering av Forsvarets IKT for å understøtte operative og administrative behov. Komiteen viser til at proposisjonen inneholder forslag om å gjennomføre en omfattende og vedvarende satsing på Forsvarets IKT-systemer, samt IKT-infrastruktur og kompetanse, i samarbeid med relevante sivile og allierte aktører. Komiteen understreker at det fra et sikkerhetsperspektiv er viktig å beholde og styrke nasjonal kompetanse på dette feltet.

Komiteen understreker at det er kritisk viktig at norsk kryptokompetanse opprettholdes og styrkes for å sikre nasjonal kontroll, og at kompetansen innenfor IKT, IKT-sikkerhet og cyberoperasjoner styrkes. Komiteen mener det er positivt at kapasiteten innenfor utdanning av cyberteknikere økes, og at kompetansen og kapasiteten for å understøtte utviklingen av multidomeneoperasjoner videreutvikles. Komiteen viser til

at multidomeneoperasjoner krever digital omstilling, og en overgang til et mer datadrevet forsvar.

Komiteen viser til at dette krever kompetanse og kapasitet, og dermed må sees i sammenheng med forskning og utvikling, også i en sivil-militær nasjonal ramme. Forsvarets sikre plattformer skal moderniseres, og vedlikeholdsetterslep skal håndteres. Kommunikasjonsinfrastruktur fornyes med blant annet bruk av kommunikasjonsteknologi som 5G, økt redundans og samhandlingsmekanismer med allierte og NATO, samt oppgradering av virksomhetsstyringssystemer. Robustheten i kommunikasjonsinfrastrukturen skal økes. Sikre plattformer og datasenter skal realiseres. Komiteen viser til viktigheten av å holde nasjonal kontroll over slike sikkerhetspolitiske domener.

Kapasiteten på mobile kommunikasjonsmoduler skal forbedres, og bemanning for utplassering av drift av disse i operasjonsområdet skal styrkes. Komiteen viser til at det i proposisjonen foreslås å styrke evnen til å gjennomføre cyberoperasjoner ytterligere, og at Cyberforsvarets avdelinger i nord styrkes på sikt for å understøtte nye avdelinger i Hæren og Luftforsvaret. Sikkerheten til Forsvarets kommunikasjonsinfrastruktur opprettholdes gjennom løpende oppdateringer og utskiftning av utstyr. Ytterligere kapasitet og dekning av satellittkommunikasjon etableres, og Forsvarets nettverkskapasitet økes gradvis og parallelt med både vekst i forsvarsstrukturen og økende mengder innsamlet data som en konsekvens av løpende teknologisk utvikling.

2.4.5.4 Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO)

Komiteen merker seg at Forsvarets logistikkorganisasjon skal ha evne til å lede og gjennomføre logistikkunderstøttelse av operasjoner i en nasjonal og alliert ramme. FLO skal kunne gjennomføre mottak og fremføring av allierte styrker og deployering av egne styrker. Komiteen viser til at FLO skal videreutvikles med en rekke konkrete tiltak i planperioden. Komiteen merker seg at dette på overordnet nivå omfatter følgende foreslåtte tiltak:

- Økte beredskapsbeholdninger av materiell, ammunisjon og personlig bekledning og utrustning.
- Mottaks- og transportbataljonen styrkes for å bedre evnen til ledelse av flere mottaksoperasjoner samtidig.
- Transportkapasiteten økes gjennom anskaffelse av jernbanevogner og kjøretøy for transport av materiell og forsyninger.
- Evnen til distribusjon av drivstoff styrkes gjennom anskaffelse av tilpasset materiell for distribusjon og lagring av drivstoff utenfor fast infrastruktur til landstyrker.
- Medisinsk logistikk styrkes gjennom tilførsel av medisinsk kompetanse og evne til distribusjon av medisinsk materiell i samarbeid med sivilt helsevesen og leverandører i rammen av totalforsvaret.

- Vedlikeholdskapasiteten tilpasses en større struktur med nytt materiell. Forsvaret skal beholde og videreutvikle en egeevne til vedlikehold av Forsvarets materiellsystemer, desentralisert der avdelingene er lokalisert. Der det er hensiktsmessig, vil det søkes samarbeid med sivile leverandører.

2.4.5.5 Forsvarets sanitet

Komiteen viser til at Forsvarets sanitet (FSAN) er fagansvarlig for sanitets- og veterinærtjenester i Forsvaret, bidrar med selvstendige sanitetskapasiteter og skal styrke utholdenheten til andre sanitetskapasiteter i Forsvaret. Saniteten i Forsvaret er organisert slik at Forsvarets operative hovedkvarter og styrkesjefene støttes nasjonalt, og at Forsvaret samtidig kan bidra med sanitetskapasiteter til internasjonale operasjoner. Komiteen peker på at Forsvaret er avhengig av det sivile helsevesenet, også i krise og krig. Utnyttelse av samfunnets totale sanitetsressurser og evne til integrasjon med allierte styrker på fagfeltet er derfor viktig også i et totalforsvarsperspektiv. I proposisjonen foreslås det å forsterke evnen til å understøtte de militære styrkene med sanitet i krise og krig, inkludert evnen til medisinsk evakuering. Komiteen merker seg at FSAN videreføres for å støtte Forsvarets operasjoner i krise og krig, og videreutvikles med flere tiltak i planperioden:

- For å styrke det norske samfunnets motstandskraft og totalforsvarets evne til å håndtere kriser og krig, prioriteres tverrsektoriell planlegging, trening og øvelser mellom Forsvaret og sivilt helsevesen.
- Tidligere vedtatte satsinger på økt evakueringskapasitet og ledelse av sanitetsressurser videreføres.
- Styrking av Forsvarets evne til luftmedisinsk evakuering gjennom anskaffelse av nye helikoptre og ytterligere ett transportfly.
- Økte beredskapsbeholdninger og økt evne til etterforsyning av medisinsk logistikk.

Innkjøp av beredskapsbeholdninger skal gjøres i samarbeid mellom FSAN, FLO og sivile helseaktører, og skal gi en helhetlig logistikkunderstøttelse av sanitet i Forsvaret.

2.4.5.6 Forsvarets høgscole, Forsvarets utdanningssystem og rekruttskolene

Komiteen merker seg at regjeringen foreslår å styrke, utvide og videreutvikle Forsvarets høgscole, Forsvarets utdanningssystem og rekruttskolene med følgende overordnede tiltak i planperioden:

- Nivådannende utdanning for offiserer og spesialister videreføres og antall elever økes.
- Den grenvise fag- og funksjonsrettede utdanningen styrkes, og det skal tilstrebes å akkreditere fagutdanningen i henhold til sivile regler for fagutdanning.

- For å øke utdanningskapasiteten og utnytte eksisterende infrastruktur flyttes befalsskolen fra Sessvollmoen til Kjevik. Mulighetene for militær utdanning også i Nord-Norge skal vurderes.
- Utdanningskapasiteten økes gjennom utviklingen av Terningmoen og Madla som baser for Forsvarets rekruttskoler.
- Rekruttutdanning på Høybuktmoen for grensevaktene og Sessvollmoen for militærpolitiet videreføres.

Utviklingen og styrkingen av forsvarssektoren de kommende årene vil kreve en kraftig personellvekst. Komiteen viser til at den tilfeldige avgangen i Forsvaret i dag er høyere enn det som er ønskelig, og særlig blant yngre ansatte og offiserer. Komiteen understreker at når Forsvaret skal vokse, er det avgjørende at forsvarssektoren i tilstrekkelig grad evner å beholde personell lengre enn det som er tilfellet i dag.

Komiteen merker seg at langtidsplanen legger opp til at den grenvise fag- og funksjonrettede utdanningen skal styrkes, og at det skal tilstrebes å akkreditere fagutdanningen i henhold til sivile regler for fagutdanning. Den planlagte økningen av Forsvarets struktur krever tiltak for å øke utdanningskapasiteten på grunnleggende befalsutdanning (GBU) ved Forsvarets befalskole (FBS). Komiteen viser til at flyttingen av befalskolen fra Sessvollmoen til Kjevik blant annet gjøres for å øke utdanningskapasiteten. Komiteen støtter flyttingen til Kjevik, og mener denne er hensiktsmessig.

Samtidig vil komiteen peke på at det i enkelte deler av landet, inkludert deler av Nord-Norge, kan være mer krevende enn andre steder å rekruttere og beholde personell. Komiteen viser til at mange ansatte i Forsvarets avdelinger i Nord-Norge ukependler til landsdelen. Komiteen vil peke på at dette omhandler flere trekk ved den overordnede utviklingen i samfunnet som ligger utenfor Forsvarets kontroll, for eksempel muligheten til å skaffe relevant arbeid og karriere for partner. For å redusere tilfeldig avgang og pendling, er det komiteens oppfatning at Forsvaret i større grad bør rekruttere personell som kommer fra eller ønsker å forbli bosatt i Nord-Norge, til Forsvarets avdelinger i nord.

Det etableres militær utdanning ved en av Hærens garnisoner i Nord-Norge. Forsvaret avgjør selv den militære utdanningens innretning og omfang, og hvilken garnison som er mest hensiktsmessig å ta i bruk til dette formålet.

Komiteen mener at det må sees på ulike insentiver, og deler ambisjonen om å styrke utdanningskapasitetene i regionen som et viktig grep for økt rekruttering i Nord-Norge. Hensynet til tilstedeværelse, beredskap, lokal forankring, rekruttering og redusert fravær trekkes frem som tydelige argumenter som taler for en slik styrking.

Komiteen fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan økt militær utdanningskapasitet skal etableres i Nord-Norge, og komme snarlig tilbake til Stortinget med et forslag til gjennomføring.»

Komiteen merker seg at Forsvarets personell- og vernepliktssenter (FPVS) videreutvikles i tråd med gjeldende planer, og vil ha en sentral rolle i gjennomføringen av det foreslåtte personell- og kompetanseløftet i forsvarssektoren. Videre merker komiteen seg at Forsvarets sikkerhetsavdeling (FSA) videreutvikles i tråd med den forverrede sikkerhetspolitiske situasjonen. Komiteen merker seg at Forsvarets musikk (FMUS) videreutvikles i tråd med vedtatt struktur, men med økte driftsrammer for å muliggjøre fortsatt kompetanseheving samt produksjoner av ulik art.

2.5 Totalforsvaret

Komiteen understreker at Norges forsvarsevne ikke utgjøres av Forsvaret og alliansesamarbeidet alene. Forsvarsevnen er også avhengig av forsvarsviljen i befolkningen, motstandsdyktigheten i samfunnet og sivilt militært samarbeid. Komiteen viser til at totalforsvaret omfatter gjensidig støtte og samarbeid mellom forsvarssektoren og det sivile samfunnet knyttet til hendelser og kriser i fred, krise og krig. Forsvarets evne til å forsvare landet er summen av innsatsen til militære og sivile aktører. Tett koordinering på tvers av sektorer er avgjørende for best mulig utnyttelse av landets samlede ressurser innenfor forebygging, beredskapsplanlegging, krisehåndtering og konsekvenshåndtering.

Komiteen peker på at Heimevernet har et territorielt ansvar og spiller en viktig rolle i det lokale og regionale beredskapsarbeidet, og er med på å sikre et effektivt samvirke med andre beredskapsaktører. Heimevernets egenart med en landsdekkende desentralisert struktur er viktig for å styrke Forsvarets lokale forankring og samordning på tvers av militær og sivil sektor. Komiteen peker på at også økt bruk av reservister vil tilføre økt forsvarsevne. Bruk av reservister vil tilføre Forsvaret større volum, og legge til rette for en mer bærekraftig bemanning av kapasiteter som det først og fremst er behov for i krise og krig.

Komiteen viser til at samfunnets samlede ressurser om nødvendig skal kunne mobiliseres til forsvaret av landet. Komiteen viser i denne sammenheng til moderniseringen av rekvisisjonssystemet som en del av den pågående oppbyggingen av landets nasjonale beredskap. Videre vil komiteen vise til at Forsvarets logistikkbehov blant annet dekkes gjennom Forsvarets egne ressurser, andre offentlige ressurser, kommersielle avtaler, samarbeid med næringslivet og rekvisisjon. Komiteen understreker at mobiliseringen av sivil-

samfunnet er en forutsetning for at Forsvaret skal kunne utføre sine kjerneoppgaver over tid.

Samtidig merker komiteen seg at den sikkerhetspolitiske situasjonen krever målrettede tiltak som styrker den sivile beredskapen i hele landet, og viser til at regjeringen i 2024 skal legge frem en stortingsmelding om totalberedskap. Komiteen viser til at arbeidet med totalberedskapsmeldingen skjer i tett koordinering med Forsvarsdepartementet. Sammen sikter både totalberedskapsmeldingen og langtidsplanen for forsvarssektoren på å presentere strategiske grep for arbeidet med motstandskraft og totalforsvar. En vurdering av status, fremdrift, utfordringer og risiko knyttet til totalforsvaret vil også kunne være en del av regjeringens årlige rapportering til Stortinget.

Totalforsvaret består av nasjonens totale evne til forsvar. I denne beredskapen inngår også en rekke frivillige organisasjoner og foreninger. Som en viktig aktør for å fremme og beholde skyteferdighet er Det frivillige Skyttervesen (DFS) i en særstilling. Komiteen ser viktigheten av det arbeidet DFS gjør for å styrke norsk forsvarsevne.

Komiteen er opptatt av at Forsvaret skal øke sin involvering med små og mellomstore leverandører der det er hensiktsmessig, for i større grad å benytte lokale og regionale tilbydere etter et nærhetsprinsipp. Lokalt næringsliv er en sentral del av totalberedskapen, og selvforsyning vil være avgjørende for at Forsvaret skal fungere også i krise og krig. Sivile verdikjeder bør være så nært de operative miljøene som mulig. Matforsyning er en viktig del av beredskapen.

Komiteen registrerer at igangsatte oppdrag til Forsvaret på dette området skal bidra til å legge til rette for raske og kosteffektive leveranser til forsvarssektoren samtidig som det søkes å oppnå positive ringvirkninger mellom næringslivet og Forsvarets tilstedeværelse i de operative områdene.

Komiteen ber om at forsvarssektoren gjør nødvendige justeringer i relevante reglement, avtaler og rutiner for å ivareta dette.

Komiteen viser til at FLO i flere anskaffelser viser til det ordinære regelverket for offentlige anskaffelser, hvor nærhet og beredskapsmessige konsekvenser ikke inngår som vurderingsgrunnlag.

På denne bakgrunn fremmer komiteen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Forsvaret utnytter handlingsrommet lover og reglement åpner for, slik at Forsvaret i større grad benytter lokale og regionale tilbydere.»

2.6 Økonomisk løft for videreutviklingen av forsvarsevnen

Komiteen viser til politisk enighet mellom partiene om å fremskynde det siste økonomiske løftet fra 2032 til 2031, som vil tilføre 11 mrd. 2024-kroner i planperioden 2025–2036. Dette som en følge av at nivået på forsvarsrammen økes med 15 mrd. kroner i 2031, istedenfor med om lag 4 mrd. kroner. Forsvarsrammen kommer da til et høyere nivå ett år tidligere, og komiteen peker på at samlet styrking for perioden blir 611 mrd. 2024-kroner. I hovedsak er de 11 mrd. kronene planlagt benyttet til å igangsette fremskaffelse av ytterligere ett batteri langtrekkende luftvern før 2036. Dette løftet innebærer også økt handlefrihet i innfasingen av større investeringsprosjekter i tiden fra 2031 til 2036.

Komiteen merker seg det regjeringen sier om den økonomiske opptrappingsplanen i tolvårsperioden:

«For å finansiere planen legger regjeringen opp til en opptrapping med et samlet økonomisk omfang på 600 milliarder kroner over en periode på tolv år. Opptrappingen nås særlig gjennom tre markante økonomiske løft. Det samsvarer med forsvarskommisjonens tenkning. Hvert av de tre løftene er på 15 milliarder kroner. Det første løftet skjer allerede i 2024–2025 for å hente inn etterslep, få dagens forsvar til å virke og for å øke investeringene. Det neste løftet kommer i 2028 for å legge til rette for den maritime satsingen. Det siste løftet skjer i 2032 for å kunne realisere de siste delene av Forsvarets struktur og et høyere driftsnivå. I tillegg legges det opp til en jevnest mulig opptrapping mellom de tre løftene, som da vil utgjøre om lag 4 milliarder kroner i årene mellom løftene.»

Komiteen viser til at for at Norge skal kunne møte den sikkerhetspolitiske utviklingen, er det helt nødvendig å prioritere forsvarsformål de neste tolv årene og videre. Komiteen viser til at ubalanse mellom Forsvarets budsjetter, struktur og oppgaver vil være direkte ødeleggende for forsvarsevnen i en tid preget av et betydelig sikkerhetspolitisk alvor, og at dette må unngås. Komiteen understreker at det vil kunne bli krevende å gjennomføre langtidsplanen, men at det er helt nødvendig å styrke Forsvarets reaksjonsevne, kampkraft og utholdenhet på kort, mellomlang og lang sikt. Komiteen mener langtidsplanen må støtte opp under økt motstandskraft og beredskap i hele samfunnet, og at planens gjennomførbarhet også avhenger av at den har langsiktig legitimitet i befolkningen.

En langtidsplan over 12 år vil forplikte partene til å sikre at planen følges opp også med finansiering, både i posisjon og opposisjon. En oppbygging av Forsvaret tar lang tid, og det er derfor avgjørende at eventuelle kort-siktige endringer i trusselbildet ikke fører til reduserte ambisjoner. De økonomiske bevilgningene ligger ikke i selve planen, men i budsjettene som vedtas årlig.

2.7 Personell og kompetanse

Komiteen merker seg at kompetansegapene sektoren erfarer i dag og forventer i årene fremover, er et resultat av både interne og eksterne utviklingstrekk som strekker seg flere tiår tilbake i tid. Samlet sett står sektoren i en krevende situasjon, der omstendigheter påvirker både avgang og tilgang på personell og kompetanse i negativ retning. Komiteen understreker at et personell- og kompetanseløft er helt avgjørende for å møte denne situasjonen, og en forutsetning for å gjennomføre langtidsplanen. Det blir spesielt viktig å bygge kapasitet ved Forsvarets utdanningsinstitusjoner som er dimensjonert for å understøtte det økende personellbehovet. Det tar tid å utdanne militær profesjonskompetanse. Komiteen er derfor opptatt av at det settes av tilstrekkelige ressurser og prioritet til å re-rekruttere tidligere ansatte.

Komiteen forutsetter at Forsvaret innfører tilstrekkelige virkemidler og konkrete og kommuniserte tiltak som gjør at sivil kompetanse og erfaring verdsettes. Videre blir det viktig med tiltak som gjør karrieremulighetene i sektoren mer attraktive for flere, samtidig som det iverksettes tiltak som gjør at personellet ønsker å bli lengre i forsvarssektoren.

Komiteen peker på at både rekruttering og re-rekruttering i første rekke vil forutsette et godt partssamarbeid. Videre vil en rekke tiltak være særlig aktuelle med hensyn til å nå målene, inkludert:

- Et bedre lønns- og insentivsystem for forsvarssektoren, herunder at hoveddelen av inntekten blir pensjonsgivende.
- En mer forutsigbar arbeidshverdag i sektoren.
- Insentiver for geografisk mobilitet for å gjøre sektoren mer fleksibel og attraktiv som arbeidsplass i hele landet.
- Muligheten for en lengre yrkesmilitær karriere.
- Re-rekruttering gjennom økt verdsetting av sivil kompetanse som tilfører sektoren kompetanse som den selv ikke utdanner til.
- Øke bruken av sivile stillinger som ikke krever militær kjernekompetanse.

Dersom det skulle vise seg nødvendig, understreker komiteen at det må utredes og foretas tilpasninger i relevante rammebetingelser som lov, regelverk og avtaler mellom partene.

Komiteen ser i den forbindelse med interesse på lønns- og insentivprosjektet som ble igangsatt i 2021, og som nylig har sluttført sin utredning (2024). Det blir viktig at dette arbeidet blir fulgt opp av partene, og at en videre utvikling av lønns- og insentivsystemet sikrer at hoveddelen av inntekten blir pensjonsgivende. Komiteen mener en bedre pensjonsopptjening bør være en del av en fremtidig lønnsmodell

Pensjonsvilkårene for militært ansatte er avgjørende for å beholde personell. Komiteen registrerer at partene som del av lønns- og insentivprosjektet har blitt enige om en fremtidig retning på lønns- og insentivsystemet i forsvarssektoren, som blant annet kan bidra til en bedre balanse mellom inntekt og pensjon. Komiteen ber regjeringen legge til rette for at partene i det videre arbeidet kan fremforhandle konkrete løsninger som gjør at hoveddelen av inntekten blir pensjonsgivende. Komiteen forventer at dette arbeidet raskt skal kunne slutføres. Regjeringen må også legge til rette for at partene kan finne konkrete løsninger på innretningen på særalderspensjon, inkludert avkortingsregler og overgangsordninger, og plikten til å fratruke. Komiteen forventer at partene finner gode løsninger i disse spørsmålene, slik at det blir lettere å beholde personell.

På denne bakgrunn fremmer komiteen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at partene kan fremforhandle konkrete løsninger som gjør at en større del av personellet inntekter blir pensjonsgivende.»

Komiteen mener at militært personell som har nådd pensjonsalder og innehar viktig kompetanse for Forsvaret, bør søkes beholdt, og at militært personell med tilsvarende kompetanse som har gått av med pensjon, må forsøkes gjenrekruttert. Komiteen understreker at på kort sikt er det behov for å liberalisere praksisen knyttet til unntaksreglene i gjeldende lovverk som gjør det mulig å fortsette ut over aldersgrensen på 60 år. Komiteen mener økt bruk av ansatte på pensjonistvilkår også er et aktuelt tiltak på kort sikt. Dernest vil komiteen be regjeringen følge opp pensjonsavtalen mellom partene fra 25. august 2023 om å avvikle 85-årsregelen og levealdersjustere særaldersgrensene

Komiteen viser til den kritiske mangelen på teknikere i Forsvaret, og dette gjelder for alle forsvarsgrener. Komiteen er opptatt av at den flytekniske kompetansen må styrkes for å få mer effekt ut av de store satsingene som er gjort på strategiske kapabiliteter i luftdomenet. På kort sikt blir det viktig med en målrettet innsats for å beholde dagens teknikere og instruktører. Komiteen registrerer at Luftforsvaret har iverksatt tiltak for å bidra til at så mange som mulig av de instruktørene som i dag jobber ved den tekniske skolen ved Kjevik, blir med til Værnes. Komiteen ber regjeringen legge forholdene til rette for at en stor del av de flytekniske instruktørene beholdes i Forsvaret, samtidig som kapasiteten bygges opp for å kunne utdanne flere teknikere. Komiteen er opptatt av at den målrettede innsatsen for å beholde personellet opprettholdes under hele flytteperioden. Komiteen vil bemerke viktighe-

ten av kontinuerlig vurdering av effektive tiltak for å beholde personellet.

Komiteen viser til at gjennomføringen av planen avhenger av at Forsvaret settes i stand til å re-rekruttere personell med relevant kompetanse. Komiteen viser videre til høringsinnspill fra veteranorganisasjonene og ber regjeringen legge til rette for at Forsvaret i større grad kan nyttegjøre seg av kompetansen som veteraner fra internasjonale operasjoner besitter, inkludert de som har pådratt seg skade i tjenesten.

Komiteen viser til de mange varslingssakene i Forsvaret de siste tre årene, deriblant saker om mobbing og seksuell trakassering, og at Forsvaret sommeren 2022 igangsatte et omfattende arbeid for å kartlegge og utbedre situasjonen. Arbeidet munnet blant annet ut i en sentral varslingsenhet. Komiteen viser til proposisjonsomtalen av arbeidet:

«Selv om mange tiltak er iverksatt for å håndtere disse utfordringene, gjør omfanget og alvorlighetsgraden at det er behov for å arbeide systematisk videre med disse problemstillingene og Forsvarets evne til å håndtere dem på en skikkelig måte.»

Komiteen understreker at forsvarssektoren skal ha en inkluderende kultur og godt arbeidsmiljø, med nulltoleranse for mobbing og seksuell trakassering. Komiteen forutsetter at regjeringen setter av nødvendige ressurser til å håndtere varslersaker i tråd med økt inntak av personell.

Komiteen viser til at det i henhold til planen skal kalles inn et stort antall reservister, og at Forsvaret gjennom Stortingets behandling av Innst. 74 L (2022–2023) til Prop. 134 L (2021–2022) fått utvidet adgang til å inngå kontrakt om tjenesteplikt. Komiteen forutsetter at Forsvaret setter av ressurser til forvaltning og oppfølging av reservister både for å realisere det økte inntaket og for å ivareta reservistenes velferd.

Komiteen viser til at langtidsplanen legger opp til en kraftig oppbemanning i Forsvaret, med stor vekt på vernepliktig personell og reservister. Komiteen legger til grunn at det foretas en gjennomgang av hvem som skal ivareta reservistenes interesser, for å sikre ivaretagelse av disse.

2.8 Anskaffelser og forsvarsindustriell politikk

Komiteen viser til at en av de viktigste konsekvensene av den forverrede sikkerhetssituasjonen er at samfunnet må kunne håndtere krise og krig over lang tid. Et helt sentralt element i dette er å øke forsvarsindustriens produksjonskapasitet betydelig. Russlands folkerettsstridige krig i Ukraina viser også klart at utfallet av en krig i stor grad vil defineres av tilgangen på nok militært materiell. Det inkluderer våpen og ammu-

sjon. Det er også avgjørende med kontinuerlig forskning og utvikling for å beholde det teknologiske overtaket.

Forsvarsindustrien er en strategisk ressurs for forsvarssektoren. For å sikre nasjonal egenevne, beredskap og støtte til Forsvarets virksomhet er det nødvendig at norsk forsvarsindustri styrkes og at produksjonskapasiteten økes. Komiteen mener dagens forsvarsindustrielle strategi slik den er formulert i Meld. St. 17 (2020–2021), kapittel 7, bør videreføres og oppdateres for å tilpasses en varig endret sikkerhetssituasjon og et varig endret marked for forsvarsmateriell.

Komiteen anerkjenner viktigheten av at Forsvaret i rammen av totalforsvaret er avhengig av støtte fra sivil sektor også i fredstid. For å unngå sårbare avhengigheter må Forsvaret imidlertid ha tilstrekkelig egenkapasitet som understøtter kjernevirksomheten. Komiteen er derfor opptatt av at inngåelse av samarbeidsavtaler med private virksomheter ikke skal komme som erstatning for Forsvarets egen kapasitet.

Komiteen viser til de omfattende planene for investering i materiell i langtidsplanen for forsvarssektoren og regjeringens fokus på hyllevarer og strategisk samarbeid med nære allierte for realisering av flere av langtidsplanens ambisjoner.

Komiteen vil understreke viktigheten av en kraftfull nasjonal satsing på forskning og utvikling. Det er nødvendig både for å sikre at norsk forsvarsindustri kan beholde sitt teknologiske forsprang innenfor de åtte definerte teknologiske kompetanseområdene, og for at Norge og norsk forsvarsindustri skal forbli attraktive partnere i internasjonalt forsknings- og utviklingsarbeid.

Komiteen mener det er et stort behov for å øke produksjonskapasiteten i norsk forsvarsindustri, og viser til at norsk forsvarsindustri er i ferd med å investere flere milliarder kroner i nye produksjonsanlegg. Komiteen mener derfor det er naturlig at regjeringen legger til rette for ytterligere investeringer i sektoren ved å inngå langsiktige forpliktende avtaler om leveranser. Komiteen forutsetter at praktiseringen av anskaffelsesregelverket og gjennomføringen av investeringene tilpasses for å sikre at investeringer og anskaffelser kan gjennomføres så raskt det lar seg gjøre. Komiteen forventer at regjeringen, på lik linje med nærstående EU-land, utnytter handlingsrommet i EØS-avtalen fullt ut for å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser.

Komiteen vil peke på at flere av Forsvarets største anskaffelser de kommende årene vil kreve at det inngås strategiske partnerskap med både allierte land og næringslivsaktører om de skal la seg gjennomføre. Komiteen viser til at slike prosjekter gjerne er svært komplekse, teknologitunge og kompetansekrevende over lang tid.

Komiteen mener at oppgaver som ikke krever fagmilitær kompetanse, bør vurderes løst i samarbeid med forsvarsindustrien og øvrig sivil næringsliv.

Komiteen viser til Prop. 59 S (2023–2024), der regjeringen redegjør for Stortingets anmodningsvedtak nr. 133 i Innst. 87 S (2020–2021) knyttet til å utrede bruken av ikke-militært ansatte og forholdet til krigens folkerett. Det finnes flere kategorier sivil personell som utfører arbeid for Forsvaret:

1. Forsvarssektorens egne sivilt ansatte. Disse er ansatt i forsvarssektoren gjennom en arbeidsrettslig kontrakt.
2. Sivile i totalforsvaret. Disse er de sivile som støtter opp under den sivile beredskapen i landet.
3. Sivile kontraktører og leverandører knyttet til privat næringsliv. Disse er sivilt ansatte i bedrifter som Forsvaret har inngått avtaler med.

Komiteen merker seg at krigens folkerett først utløses når terskelen for væpnet konflikt er nådd, og at sivilt ansatte i forsvarssektoren, personell i totalforsvaret og i private leverandørselskap kan støtte Forsvaret med en rekke oppgaver uten at de går over terskelen for direkte deltakelse i væpnet konflikt. Departementet viser til at

«de fleste former for fabrikkproduksjon og logistikk er regnet som støttevirksomhet som faller under denne terskelen, slik at sivile i disse tilfellene beholder sin beskyttelse som sivil ved slik støtte til Forsvaret i en væpnet konflikt.»

I fredstid er det med andre ord ingen folkerettslige begrensninger på bruken av sivil personell. Komiteen viser for øvrig til regjeringens utredning i Prop. 59 S (2023–2024) for nærmere beskrivelse av sakskomplekset.

Komiteen viser til at Norge i lang tid har basert forsvaret av landet på et totalforsvarskonsept med høyt innslag av både sivile og private aktører. Det er viktig at denne langsiktige tilnærmingen opprettholdes. Komiteen vektlegger betydningen av at det inngås strategiske partnerskap med både relevante næringslivsaktører og allierte land.

Komiteen merker seg Norges forpliktelser til å imøtekomme FNs bærekraftsmål og NATOs handlingsplan for klima og sikkerhet. Dette fordrer at sivile leverandører forholder seg til de krav og anbefalinger som gjelder for å ivareta miljøet. Forsvarets aktivitet må innrettes på en slik måte at de miljømessige konsekvensene holdes så små som mulig. Ved anskaffelse av nye materielle kategorier og eiendom, bygg og anlegg er det viktig at regjeringen forsikrer seg om at sivile leverandører, lokale myndigheter og annen forvaltning hensyntar behovet for å redusere klimautslipp og skjerme naturen i størst mulig grad.

Ved anskaffelse av fartøyer og kjøretøy mener komiteen det er viktig å se på fremdriftssystemene og at løsninger som gir lite eller ingen utslipp, vurderes der det er hensiktsmessig. Ved etablering av eiendom, bygg og anlegg er det viktig at det tas hensyn til artsmangfold, myr, matjord og annen utsatt natur. Det bør være en målsetting at etablering av Forsvarets virksomhet har et så lite miljøavtrykk som mulig.

Komiteen har også merket seg at regjeringen legger opp til å i større grad anskaffe såkalte hyllevarer. Komiteen vil i den forbindelse påpeke at på mange områder er forsvarsmateriell som er utviklet i Norge gjennom trekantsamarbeidet, hyllevarer i NATO. Det gjelder bl.a. missiler, bakkebasert luftvern, våpenstasjoner, rakettmotorer, ammunisjon, droner, soldatutrustning med mer.

Komiteen merker seg at det er regjeringens mål å etablere mer langsiktig strategisk myndighets- og industrisamarbeid i forbindelse med større materielle anskaffelser, spesielt hovedmaterieell.

Komiteen ser viktigheten av norsk industri i både et kompetanseperspektiv og et beredskapsperspektiv. Komiteen ser på utvikling og tilvirkning av en standardisert fartøyklasse som en oppgave norsk maritim næring er godt rustet for å bidra til å levere. Komiteen registrerer videre at norsk utviklet luftvern viser seg å være effektivt, og ser det som naturlig at det bygges videre på kompetansen i dette nasjonale fagmiljøet i langtidspanens satsing på luftvern.

Komiteen har merket seg at regjeringen legger opp til å samarbeide tett med en alliert partner for å anskaffe samme type fregatter som partnerlandet. Komiteen vil understreke viktigheten av at det i forbindelse med anskaffelsen av nye fregatter blir inngått industri-samarbeidsavtaler med leverandøren, og at regjeringen legger opp til at det inngås et bredt strategisk industri- og myndighetssamarbeid med leverandørnasjonen. Komiteen viser i denne forbindelse til det strategiske samarbeidet som er inngått med Tyskland i forbindelse med anskaffelsen av nye ubåter.

2.9 Forsvarssektorens eiendom, bygg og anlegg

Komiteen viser til de ambisiøse planene for realisering av satsing på utbygging av eiendom, bygg og anlegg, og at disse starter allerede i 2024.

Komiteen understreker derfor behovet for at regjeringen gir oppdrag og fullmakter til Forsvaret og Forsvarsbygg, slik at denne ambisjonen raskt kan påbegynnes og realiseres. Komiteen ber regjeringen legge til rette for at Forsvarsbygg kan samle flere prosjekter i større entrepriser, slik at det blir mer attraktivt for større entreprenører å gjennomføre oppdrag der forsvarssektoren har behov. Samtidig må man sikre at små og

mellomstore bedrifter skal få gode muligheter i distriktene, eksempelvis ved at det stilles krav til en andel lokale tilbydere i en større entreprise.

For å realisere styrkingen av Forsvaret tidsnok, mener komiteen at en større andel bygg med liten grad av spesialtilpasning bør anskaffes via leie og leasing. På den måten vil behovet for bo-kapasitet kunne realiseres raskt og med tilstrekkelig kvalitet. Dette kan gjøres i samarbeid med kommuner og private aktører. Der det finnes et lokalt, velfungerende marked, skal det fortrinnsvis leies boliger med lavest mulig grad av spesialtilpasning i markedet. Når det gjelder formålsbygg (eiendom, bygg og anlegg innenfor militært område), skal disse i hovedsak eies av sektoren med Forsvarsbygg som primæraktør. Komiteen viser til at Forsvaret er i besittelse av eiendom og bygningsmasse. Komiteen merker seg at det er behov for oppgradering på deler av eiendom, bygg og anlegg. Komiteen legger til grunn at samarbeid med sivile aktører blir brukt som et supplement.

Komiteen påpeker viktigheten av å utarbeide en helhetlig plan for utbygging av eiendom, bygg og anlegg. Denne planen må sikre bedre synkronisering med både materiellplaner og personellopptrapping. Videre mener komiteen at det må benyttes nøkterne og funksjonelle standardløsninger for utforming av kaserner, kvarter og boliger med målsetting om kortere planleggingstid og bedre kostnadskontroll.

Parallelt med at det skal bygges nytt, vil det være sentralt for Forsvaret å oppgradere allerede eksisterende eiendom, bygg og anlegg. Komiteen påpeker at vedlikeholdsetterslepet er stort, og det vil kreves en kraftig satsing for å redusere dette, noe som også kommer tydelig frem fra flere høringsinstanser i høringen.

I forbindelse med bygging av ny og vedlikehold av eksisterende eiendom, bygg og anlegg, vil også klima- og miljøtiltak måtte hensyntas. Komiteen understreker viktigheten av å både planlegge for og iverksette tiltak for å redusere klimagassutslipp og energibruk, og å ta vare på naturmangfoldet. Samtidig som aktiviteten i forsvarssektoren øker, må det arbeides og planlegges for å redusere belastningen på miljøet.

Anbefalingene i rapportene fra Forsvarskommisjonen og Totalberedskapskommisjonen peker på nødvendigheten av et utstrakt sivil-militært samarbeid. Komiteen mener erkjennelsen av behovet for sivil-militært samarbeid innebærer at man bør ta strategisk viktig sivil infrastruktur i bruk der dette gir operative og kostnadsmessige fordeler. Militær bruk av kritisk infrastruktur kan sikres gjennom langsiktige leieavtaler hvor alle militære behov hensyntas. Komiteen minner om at man i krise og krig har adgang til å rekvirere ved behov, men dersom infrastruktur ikke brukes og øves i fred, vil den sannsynligvis ikke være bruksklar når behovet oppstår.

2.10 Bedre styring av forsvarssektoren

Komiteen vil peke på at det er knyttet en rekke ulike risikomomenter til gjennomføringen av den foreslåtte langtidsplanen. Komiteen understreker at det tross denne risikoen er riktig å gjennomføre planen.

Komiteen registrerer at det er iverksatt en rekke utredninger og tiltak innenfor styringen i sektoren, og at målet med tiltakene er å oppnå høyest mulig forsvarsevne og få mer ut av midlene som bevilges. Komiteen viser særlig til arbeidet med en tillitsreform, som er ment å tydeliggjøre roller, ansvar og myndighet. Komiteen merker seg at flere av områdene hvor det legges opp til endringer, dreier seg om prosesser hvor flere etater i sektoren er involvert. Komiteen legger vekt på at endringene det legges opp til gjennom tiltakene i styringen, skal legge til rette for bedre samhandling mellom etatene, slik at unødig ressursbruk unngås. Komiteen understreker at det bør gjøres tiltak for å redusere internhandel mellom etatene.

Komiteen viser til at det parallelt med gjennomføringen av langtidsplanen fra 1. januar 2025 også skal implementeres en omfattende styringsreform i forsvarssektoren. Det er fortsatt ikke fullt ut besluttet hvilket nytt grensesnitt det skal være i styrings- og ansvarslinjene mellom departementet og Forsvaret, mellom Forsvaret og de øvrige etatene i forsvarssektoren, og mellom departementet og de øvrige etatene. Komiteen vil understreke at tiltak for å øke gjennomføringsevnen i sektoren i utgangspunktet er positivt. Samtidig er det stor risiko knyttet til å skulle gjennomføre en omfattende styringsreform samtidig med at det skal gjøres betydelige investeringer i sektoren, det skal skje en stor personellopptrapping, gammelt materiell skal fases ut og nytt materiell skal fases inn, og Forsvaret samtidig skal levere økt operativ evne.

Komiteen viser videre til at det er usikkerhet knyttet til den skisserte budsjettbanen i perioden, og det omfatter også den såkalte «hoppmodellen» for økonomisk opptrapping. Modellen gir anvisning på at forsvarsbudsjettet for 2024–2025, 2028 og 2032 reelt skal økes med 15 mrd. kroner, og reelt om lag fire mrd. kroner hvert år i årene mellom. Komiteen vil peke på at en slik modell ikke tar høyde for blant annet når de store utbetalingene til større investeringsprosjekter faktisk vil inntreffe, og til det varierende behovet for driftsmidler knyttet til personellopptrapping og innfasing av materiell.

Komiteen understreker at når utbetalingene faktisk inntreffer, vil de bli dimensjonerende for utviklingen av budsjettbanen i perioden. Det blir ikke klart før anskaffelsesprosessene er konkludert de kommende årene. Investeringsandelen i flere budsjettår vil ligge rundt 50 pst., og det er svært høyt. Komiteen vil derfor understreke betydningen av at Stortinget holdes løpen-

de orientert av regjeringen om den foreslåtte budsjettbanen, og om behov for justeringer.

Komiteen vil peke på at det foreligger betydelig risiko knyttet til om forsvarssektoren i tilstrekkelig grad klarer å tiltrekke seg og beholde nødvendig personell og kompetanse, særlig kritisk kompetanse som kreves i nøkkelstillinger. Komiteen viser til at regjeringens forslag innebærer en vekst på 4 600 flere ansatte, 4 600 flere vernepliktige i førstegangstjeneste årlig, samt 13 600 flere reservister i Forsvarets krigsorganisasjon innen 2036. Komiteen viser til at Forsvarets krigsorganisasjon med dette vil øke til nærmere 100 000 ansatte og soldater.

Komiteen understreker betydningen av at regjeringen iverksetter konkrete tiltak for å rekruttere, beholde og ikke minst re-rekruttere tilstrekkelig personell og kompetanse til Forsvarets struktur, og sørger for tilstrekkelige insentiver til at Forsvaret forblir en attraktiv arbeidsplass.

Komiteen viser til regjeringens forslag om å heve grensen for hvilke investeringsprosjekter i forsvarssektoren som krever Stortingets godkjenning. Komiteen merker seg at regjeringen i proposisjonen viser til følgende:

«For store materiellprosjekter vil regjeringen foreslå å heve denne grensen fra 500 mill. kroner til 1 mrd. kroner, for effektiv gjennomføring av prioriterte tiltak for rask styrking av forsvarsevnen. For store eiendom-, bygg- og anleggsprosjekter vil det fremmes forslag om å heve grensen fra 200 mill. kroner til 500 mill. kroner for mer effektiv gjennomføring av prioriterte tiltak. Dette vil gi raskere prosesser da flere prosjekter og flere tiltak kan gis hurtigløp, og dermed bidra til økt anskaffelses- og utbyggingstakt.»

Komiteen ser at dette kan være en riktig omlegging, selv om regjeringen når som helst i budsjettåret kan fremme proposisjoner for Stortinget med svært kort behandlingstid. Imidlertid mener komiteen at hevingen av beløpsgrensen gjør det mer krevende for Stortinget å følge hvilke prosjekter som iverksettes i forsvarssektoren, og det reduserer Stortingets kontroll. Det betyr at Stortingets oppfølging må sikres på andre måter enn gjennom ordinær godkjenning av prosjekter.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Det innføres en ny ordning med årlig rapportering til Stortinget om status, fremdrift, utfordringer og risiko ved gjennomføringen av langtidsplanen for forsvarssektoren gjennom hele planperiodens varighet fra 2025–2036. Den årlige rapporteringen skal omfatte status, fremdrift, utfordringer og risiko knyttet til den vedtatte langtidsplanen, herunder:

- styring og ledelse i forsvarssektoren,
- den foreslåtte budsjettbanen i perioden,

- å rekruttere og beholde tilstrekkelig personell og kompetanse,
- gjennomføringen av større pågående og kommende investeringsprosjekter i forsvarssektoren,
- eiendom, bygg og anlegg,
- endringer i prisnivå,
- balanse mellom drift og investeringer,
- de delene av totalforsvaret som er del av denne planen,
- andre momenter regjeringen mener det er relevant å redegjøre for.

Rapporteringen skal skje i en årlig stortingsmelding som legges frem og behandles i vårsesjonen. Første rapportering skal skje i løpet av 2025. De årene langtidsplanen rulleres, gjøres rapporteringen som del av regjeringens fremlegg for Stortinget.»

Komiteen merker seg at innretningen av gevinsthåndtering i forsvarssektoren vil utvides med flere kategorier av målbare økonomiske, operative og samfunnsmessige gevinster. Komiteen legger til grunn at dette vil dreie innretningen fra utelukkende økonomiske gevinster i form av budsjettuttrekk og årsverksreduksjoner, til økt effekt av de ressursene som tilgodeses forsvarssektoren. Komiteen understreker at kutt i årsverk i seg selv ikke skal være målet med effektiviseringsarbeidet. Komiteen legger til grunn at en ny styrket innretning med bredere oppmerksomhet på forbedring og effektivisering vil gi bedre resultater for forsvarsevnen og styrke insentivene i forsvarssektoren til å finne nye og smartere løsninger.

3. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Styrkestruktur

Stortinget slutter seg til Forsvarets fremtidige styrkestruktur som beskrevet i tabell 4.1 i Prop. 87 S (2023–2024). Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å iverksette endringene.

II

Luftforsvaret

Andøya flystasjon beholdes i Forsvaret og etableres med daglig tilstedeværelse ved opprettelsen av en felles øvings- og utviklingsavdeling. Andøya flystasjon videre-

utvikles til å ivareta en operativ satsing på droner og romvirksomhet.

III

Heimevernet

Agder og Rogaland Heimevernsdistrikt (HV-08) deles og det opprettes et nytt Agder Heimevernsdistrikt (HV-07) med standkvarter på Kjevik.

IV

Felleselementer

Forsvarets befalsskole flyttes fra Sessvollmoen til Kjevik.

V

Stortinget ber regjeringen komme snarlig tilbake til Stortinget med en sak om valg av strategisk partner for anskaffelse av fem nye havgående fregatter, med opsjon på ytterligere én fregatt. Fregattene skal utrustes med maritime helikoptre med anti-ubåtkapasitet.

VI

Stortinget ber regjeringen utløse opsjonen på den sjette ubåten, slik at det anskaffes totalt seks nye ubåter.

VII

Stortinget ber regjeringen anskaffe langtrekkende luftvern med evne til å permanent beskytte ytterligere ett geografisk område mot ballistiske missiler for å kunne legge til rette for beskyttelse av det sentrale østlandsområdet, inkludert hovedstaden.

VIII

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en anbefaling for den videre anskaffelsesprosessen for langtrekkende luftvern.

IX

Stortinget ber regjeringen utarbeide og iverksette en overordnet dronestrategi for forsvarssektoren, med konkrete forslag til hvordan forsvarssektoren og de ulike forsvarsgrenene kan ta i bruk droneteknologi i takt med den teknologiske utviklingen på feltet. Strategien skal også omhandle hvordan både sivilsamfunnet og Forsvarets avdelinger bedre kan beskyttes mot den samme teknologien.

X

Stortinget ber regjeringen revidere bestemmelsene om ubemannede luftfartøyer og droner i forskrift om militær luftfartsmyndighet.

XI

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan økt militær utdanningskapasitet skal etableres i Nord-Norge, og komme snarlig tilbake til Stortinget med et forslag til gjennomføring.

XII

Stortinget ber regjeringen sikre at Forsvaret utnytter handlingsrommet lover og reglement åpner for, slik at Forsvaret i større grad benytter lokale og regionale tilbydere.

XIII

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at partene kan fremforhandle konkrete løsninger som gjør at en større del av personellets inntekter blir pensjonsgivende.

XIV

Det innføres en ny ordning med årlig rapportering til Stortinget om status, fremdrift, utfordringer og risiko ved gjennomføringen av langtidsplanen for forsvarssektoren gjennom hele planperiodens varighet fra 2025–2036. Den årlige rapporteringen skal omfatte status, fremdrift, utfordringer og risiko knyttet til den vedtatte langtidsplanen, herunder:

- styring og ledelse i forsvarssektoren,
- den foreslåtte budsjettbanen i perioden,
- å rekruttere og beholde tilstrekkelig personell og kompetanse,
- gjennomføringen av større pågående og kommende investeringsprosjekter i forsvarssektoren,
- eiendom, bygg og anlegg,
- endringer i prisnivå,
- balanse mellom drift og investeringer,
- de delene av totalforsvaret som er del av denne planen,
- andre momenter regjeringen mener det er relevant å redegjøre for.

Rapporteringen skal skje i en årlig stortingsmelding som legges frem og behandles i vårsesjonen. Første rapportering skal skje i løpet av 2025. De årene langtidsplanen rulleres, gjøres rapporteringen som del av regjeringens fremlegg for Stortinget.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 4. juni 2024

Ine Eriksen Søreide

leder og ordfører

